

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1949

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 8

26 februari—2 mars.

Debatter m. m.

Tisdagen den 1 mars.

	Sid.
Svar på interpellationer:	
av herr Arrhén om rektorernas befriande från expeditionella göromål	6
av herr Lundqvist ang. kommunikationerna i Stockholms skärgård	11
av herr Näsgård om restitution av tilläggsskatten å skogsbrukets bensin	19

Onsdagen den 2 mars.

Svar på frågor:	
av herr Domö ang. tidsschemat för avlämnande av kungl. propositioner	25
av herr Ericsson, Carl Eric, ang. resekort såsom legitimation vid vissa utlandsresor	32
Om provisoriskt upphävande av tullen på glasflaskor	35
Ang. jämkning av underhållsbidrag till frånskild make	38
Om användande såsom kreditobjekt av byggnader å ofri grund m. m.	46
Interpellation av herr Wehtje ang. förberedelserna till förestående internationella tullförhandlingar	48

Samtliga avgjorda ärenden.

Lördagen den 26 februari.

Protokoll från justitiedepartementet ang. fullmaktsgranskning	3
Protokoll ang. utseende av tryckfrihetskommittéer	4

Onsdagen den 2 mars.

Sid.

Motion nr 235, om tillsättande av ett tillfälligt utskott för revision av ordningsstadgan för första kammaren	34
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, ang. ändring i lagen om landsting	34
Statsutskottets utlåtande nr 29, ang. anslag under statens allmänna fastighetsfond: justitiedepartementet	34
— nr 30, ang. anslag till lån till anordnande av allmänna samlingslokaler	34
— nr 31, ang. anslag till vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.	34
— nr 32, ang. anslag till allmänna indragningsstaten	34
Bevillningsutskottets betänkande nr 3, ang. utsträckning av tiden för avlämnande av jordbrukares självdeklarationer	34
— nr 4, ang. fortsatt tullfrihet för Svenska röda korset för viss sjukvårds-, beklädnads- och sjuktransportmateriel	34
— nr 5, ang. fortsatt tullfrihet i vissa fall för Föreningen Rädda barnen för kläder, beklädnadsmateriel och livsförnödenheter ..	35
— nr 6, ang. restitution av skatt på bensin, som användes för framdrivande av tåg medelst traktorer	35
— nr 7, ang. provisoriskt upphävande av tullen på glasflaskor ..	35
— nr 8, ang. bemyndigande för Kungl. Maj:t att föreskriva ändrade grunder för fördelning av totalisatormedel	37
Bankoutskottets utlåtande nr 4, ang. tjänstårsberäkning i pensions- hänseende för vid Tumba pappersbruk anställda Edith Natalia Broström	37
— nr 13, ang. utgifterna under trettonde huvudtiteln: pensionsväsendet, utom i vad angår anslagen till allmänna indragningssta- ten	38
Första lagutskottets utlåtande nr 7, ang. ändrade bestämmelser om underhållsbidrag till frånskild make	38
Andra lagutskottets utlåtande nr 4, ang. utredning av möjligheterna att använda å ofri grund belägna magasin och dylika byggnader såsom kreditobjekt m. m.	46
Första tillfälliga utskottets utlåtande nr 1, ang. rikets allmänna flaggdagar	47

Lördagen den 26 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet *Sträng* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 47, angående anslag till fria resor för barn m. m.;

nr 48, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag;

nr 49, angående anslag till vissa byggnadsarbeten å Bogesunds egendom m. m.;

nr 51, angående anslag till lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård;

nr 52, med förslag till förordning om uppskov med allmän fastighetstaxering, m. m.;

nr 53, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. lagen den 20 december 1940 (nr 1044) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus;

nr 54, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa, m. m.;

nr 55, angående anslag för budgetåret 1949/50 till avlöningar vid de allmänna läroverken;

nr 57, angående anslag till anskaffande av ny apparatur för den allmänna skärmbildsundersökningen;

nr 59, angående fortsatt disposition av ett äldre reservationsanslag; samt

nr 61, angående godkännande av en mellan Sverige och Finland den 17 februari 1949 avslutad överenskommelse om flottningen i Torne och Muonio gränsälvar m. m.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 26 februari 1949.

Till justitiedepartementet hade den 25 februari 1949 från länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län inkommit fullmakt för fröken Ruth Amundson i Öds mål, vilken vid ny röstsammanräkning blivit utsedd såsom ledamot av riksdagens första kammare i stället för avgången ledamot av samma kammare.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till första kammaren.

I ämbetet:

C. G. Bruno.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Under hänvisning till bifogade läkarintyg får jag härmed anhålla om ledighet tills vidare från riksdagsgöromålen.

Örebro den 24 februari 1949.

Harald Åkerberg.

Härmed intygas, att redaktör *Harald Åkerberg*, Örebro, från den 24 februari 1949 tills vidare vårdas å Örebro Centrallasarett för febersjukdom.

Örebro den 24 februari 1949.

Ivar Nilsby,

Förste underläkare.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, det i åberopade läkarintyget omförmälda hindret varade.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1949/50 under andra huvudtiteln, avseende anlagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under kapitalbudgeten gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1949/50 under postverkets, telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond jämte i ämnet väckta motioner;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1949/50 till förskott till vissa plankostnader m. m.;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under statens allmänna fastighetsfond gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1949/50.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 9 september 1938 (nr 567) om handel med preventivmedel; och

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående

ende fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1949 den 25 februari sammanträdde kamrarnas valmän för utseende av kommitterade för tryckfrihetens vård; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till kommitterade utsedda:

professorn Nils Gabriel Ahnlund	med 9 röster,
f. d. justitierådet Johannes Natanael Gärde	» 9 » ,
generaldirektören Henning Vilhelm Leo	» 9 » ,
redaktören David Laurentius Ollén	» 9 » ,
f. d. hovrättspresidenten Karl Johan Daniel Schlyter	» 9 » ,
professorn Erik Ludvig Wellander	» 9 » .

Oscar Carlström. *Erik Hagberg.*
B. A. Nilsson. *Rickard Lindström.*

På gjord proposition beslöt kammaren, att det nu upplästa protokollet skulle läggas till handlingarna ävensom att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om detta val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag till förordnanden för de valda.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 43, angående bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 46, angående bidrag till den halvöppna barnavården för budgetåret 1949/50 m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet den av herrar *Arrhén* och *Näs-gård* väckta motionen, nr 234, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 47—49, 51—55, 57, 59 och 61.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting;

statsutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50 under statens allmänna fastighetsfond, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50 till lån till anordnande av allmänna samlingslokaler;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50 till vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.; samt

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under trettonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1949/50 till allmänna indragningsstaten;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 3, i anledning av väckta motioner om utsträckning av tiden för avlämnande av jordbrukares självdeklarationer;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet för Svenska Röda korset för viss sjukvårds-, beklädnads- och sjuktransportmateriel;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet

i vissa fall för Föreningen Rädde barnen för kläder, beklädnadsmateriel och livsförnödenheter;

nr 6, i anledning av väckta motioner angående restitution av skatt på bensin, som användes för framdrivande av tåg medelst traktorer;

nr 7, i anledning av väckta motioner angående provisoriskt upphävande av tullen på glasflaskor; samt

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med hemställan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att föreskriva ändrade grunder för fördelning av totalisatormedel;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning i fråga om tjänstårsberäkning i pensionshänseende för vid Tumba pappersbruk anställda Edith Natalia Broström; samt

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande regleringen för budgetåret 1949/50 av utgifterna under riksstatens trettonde huvudtitel, innefattande anslagen till pensionsväsendet, utom i vad angår anslagen till allmänna indragningsstaten, jämte en i ämnet väckt motion;

första lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner angående ändrade bestämmelser om underhållsbidrag till fränskild make;

andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner angående utredning av möjligheterna att använda å ofri grund belägna magasin och dylika byggnader såsom kreditobjekt m. m.; ävensom

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion angående rikets allmänna flaggdagar.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.12 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 1 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Herr statsrådet *Weijne* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 45, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp;

nr 50, angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;

nr 56, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 5 mars 1948 (nr 85) om försäljningsskatt;

nr 58, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 338) om moderskapspenning;

nr 60, angående statsförvärv av Norsholm—Västervik—Hultsfreds järnvägar m. m.;

nr 62, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete;

nr 63, angående reparation och ombyggnad av Falsterbokanalen m. m.;

nr 64, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av § 2 förordningen den 3 augusti 1929 (nr 256) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar, m. m.;

nr 65, angående lån till svenska lastbilaktiebolaget m. m.; samt

nr 66, angående anslag för budgetåret 1949/50 till folkskolinspektionen.

Justerades protokollen för den 22, den 23 och den 26 nästlidne februari.

Om rektorernas befriande från expeditionella göromål.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet *WEIJNE*, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Arrhéns interpellation om rektorernas

befriande från expeditionella göromål, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Med första kammarens tillstånd har herr Arrhén till mig riktat följande frågor:

1) Delar herr statsrådet uppfattningen, att rektorernas krafter i alltför hög grad tagas i anspråk för expeditionella göromål?

2) Om så är, vilka åtgärder ämnar herr statsrådet vidtaga för att åvägbringa en snar förbättring i detta avseende?

Att jag delar interpellantens uppfattning beträffande rektorernas nuvarande arbetsförhållanden torde med all tydlighet framgå redan därav, att jag den 30 juni 1947 utverkade Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga för utredning rörande organisationen av arbetet å rektorsexpeditionerna vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter och därvid angav, att huvudsyftet med utredningen borde vara att »i största möjliga utsträckning befria rektorerna från administrativa göromål, så att de kunna ägna mera tid och arbetskraft åt sina pedagogiska uppgifter».

De sakkunniga ha den 20 december 1947 avlämnat betänkande med förslag i ämnet. Under normala förhållanden skulle jag icke ha tvekat att medverka till att åtgärder vidtoges i huvudsaklig anslutning till dessa förslag. I nuvarande ekonomiska läge har jag emellertid vid avvägningen av de många olika anslagsbehoven inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde icke ansett mig böra ifrågasätta, att denna fråga löses före andra lika angelägna önskemål, vilkas genomförande måst uppskjutas. Jag kan emellertid försäkra interpellanten, att jag alltjämt har min uppmärksamhet riktad på saken och kommer att, så snart jag anser förhållandena göra det möjligt, för egen del verka för att effektiva åtgärder vidtagas i syfte att åstadkomma bättre arbetsförhållanden å rektorsexpeditionerna.

Om rektorernas befriande från expeditionella göromål.

Herr ARRHÉN: Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framföra mitt tack för det svar, som han så snabbt avlämnat på min interpellation.

Det finns vid det här tillfället för mig ingen anledning, sedan jag nu hört statsrådets positiva inställning till hela det problem, som här föreligger, att åstadkomma någon exemplifiering i syfte att klarlägga själva sakfrågan. Den torde i sina huvuddrag för övrigt vara känd av riksdagens och enkannerligen statsutskottets ledamöter sedan den tidigare behandlingen, senast vid fjolårets riksdag. Herr statsrådet och jag synas också vara eniga i sak.

1947 års utredning på området har för övrigt i alla avseenden åstadkommit tillräckligt övertygande material, och det var för mig glädjande att höra, att statsrådet sade sig ursprungligen haft för avsikt att i huvudsakligen anslutning till utredningens yrkande framlägga förslag för riksdagen. Statsrådet förklarar emellertid, att avvägningen nu tvingat honom att avstå från sin vackra föresats. Detta beror då, efter vad som nyss meddelades, på det släta tillstånd, i vilket riksens finanser befinna sig. Detta senare uttalande är alltså för mitt syfte inte fullt tillfredsställande. Man kan kanske också av vissa anledningar ha olika mening om hur avvägningen beträffande just detta ärende bort ske i årets statsverksproposition. Jag vill senare förklara varför.

Situationen är dock den — som också 1947 års utredning bär vittnesbörd om — att arbetet på rektorsexpeditionerna under de senare åren ökat. Statsrådet delar denna mening. Dels har lärjungarnas antal ökat, och dels ha nya arbetsuppgifter tillkommit, till exempel arbete, som föranletts av källskattens införande, de nya socialpedagogiska anordningarna, bestyret med statsstipendierna och annat mera.

Statsrevisorerna framhöllo för två år sedan, att biträdeshjälpen på rektorsexpeditionerna var dels otillräcklig och dels underbetald. Liknande synpunkter ha nu senast framförts av eforerna i de-

ras skrivelse till statsrådet av den 20 januari i år. I eforernas skrivelse finner man det här föreliggande spörsmålet så viktigt, att man föreslår provisoriska åtgärder. Jag skulle vilja ifrågasätta, om inte dylika provisoriska åtgärder — i trots av statsverkets tvekan, när det gäller att nu fatta definitivt beslut på det här området — redan äro på väg under utnyttjande av vissa möjligheter, som hittills fungerande system på området mer eller mindre klart erbjuder. Redan 1947 års utredning har erinrat om en under senare år allt skarpare framträdande tendens, som utredningen ur statskassans synpunkt finner tämligen betänklig. Det hela rör sig här om att rektor även tidigare haft rätt att bestrida renskrivningsutgifter ur ljus- och vedkassan. Denna utväg har, säger emellertid utredningen, utnyttjats i skiftande utsträckning. Somliga rektorer ha till och med tagit ut större belopp på denna väg än vad som överensstämmer med utredningens förslag till ny organisation. Andra ha inte alls utnyttjat dessa möjligheter. Bestämmelserna om ljus- och vedkassans användning äro emellertid så vagt utformade, att många rektorer inte vågat använda de sålunda tillgängliga medlen. I stället ha de själva tagit på sig oket i form av ökat rutinmässigt kontorsarbete.

Numera är emellertid, skulle jag vilja hävda, läget något annorlunda, nämligen i så måtto, att rektorerna ha fått klart för sig, att riksräkenskapsverket ej framställer anmärkning mot de rektorer, som även i stor utsträckning utnyttja ljus- och vedkassan. De kunna även finna ett stöd för denna praxis dels i de sakkunnigas betänkande, dels också i statsrevisorernas uttalande i 1947 års berättelse liksom i det uttalande, statsutskottet gjorde i sitt utlåtande nummer 8 vid fjolårets riksdag, vilket utlåtande godkändes av riksdagen, och där utskottet bland annat i detta sammanhang erinrade om möjligheten för rektor att för närvarande för renskrivningsgöromål anlita medel ur denna ljus- och vedkassa. Det är därför högst troligt, menar jag, att ljus- och vedkas-

Om rektorernas befriande från expeditionella göromål.

sans utgifter för här föreliggande behov komma att stegras, denna gång på mycket legitim grund. Tidigare har man nog, som sagt, varit tveksam, när det gällt att för arbetet på rektorsexpeditionerna ta medel ur ljus- och vedkassan. Nu komma emellertid i åtskilliga fall dessa uttag ur ljus- och vedkassan säkerligen att stiga till belopp, som ligga måhända t. o. m. högre än de utgifter, som 1947 års utredning förutsatt.

Eftersom ljus- och vedkassan numera bekostas av statsmedel, bortsett från ett grundbelopp på 30 kronor per termin, som betalas av den lärjunge, som icke därifrån är befriad, så betyder den här emotsedda utvecklingen — vilket 1947 års utredning också understryker — att det allmännas utgifter komma att högst avsevärt stegras och nå upp ungefär till de siffror, som utredningen rör sig med och som för statsverkets del skulle betyda en merkostnad på ungefär en halv miljon kronor. Då det emellertid knappast är vare sig lämpligt eller möjligt att några mera stadigvarande anställningar finansieras genom dessa ljus- och vedkassor, vore det enligt min mening bäst att införa ett normerat system så fort som möjligt. Därigenom skulle statsverket få dels bättre valuta för sina pengar och dels möjlighet att utöva större kontroll över de statsmedel, som gå till dessa ändamål. För rektorerna är det inte alls behagligt att för de här ändamålen få lita till dessa ljus- och vedkassor. Tidsbestämda avtal kunna aldrig träffas, endast tillfällig arbetskraft kan anställas. En tillfällig arbetskraft är alltid svårare att få tag på än en, som är beredd att få stanna, och blir därför i regel sämre och även dyrare.

Enligt vad jag erfarit delas dessa synpunkter av ett stort antal rektorer. En bunt brev, som jag fått i samband med interpellationen, bestyrker detta. Eftersom en normering på området i år ej synes komma till stånd, men vägen till ljus- och vedkassan ligger öppen, blir resultatet enligt min mening dels att statsverket ingalunda gör den stora besparing, som det säger sig vilja göra — och som är motivet för att inte propo-

sition i ämnet framlagts i år — och dels att anlitaandet av dessa medel göres beroende av subjektiva faktorer. Med subjektiva faktorer i detta fall menar jag en mer eller mindre tilltagsen skolchef, som använder sig av den möjlighet, som här föreligger.

Jag skulle därför vilja rikta den frågan till statsrådet, om inte den uppmärksamhet, som statsrådet förklarat sig villig att ägna dessa spörsmål, nu till en början kunde bestå i att utgiva vissa provisoriska direktiv rörande utnyttjandet av medel ur ljus- och vedkassorna. Vid ett utarbetande av sådana direktiv måste man rimligtvis — och det överensstämmer med statsrådets uttalande här i dag — komma till ungefär samma normskala för tilldelningen, som förordats av 1947 års utredning. Efter vad jag trott mig kunna förstå skulle en dylik åtgärd hälsas med tillfredsställelse ute på rektorsexpeditionerna och skapa större ordning och reda inom den del av den högre skolans arbetsliv, som det här gäller.

Sedan är det ju klart — och det tror jag, att vi äro fullkomligt eniga om — att det dessutom är av stor vikt att så snart som möjligt den art av *kulturens offerväsen* avskaffas, som rektorernas orimligt höga arbetsbörda hittills utgjort och som så många förtjänta skolchefer tåligt burit, dock — får jag tillägga — under de senare åren under en alltmer dov stämning. Både statsverket och vårt undervisningsväsende skulle ha stora fördelar att vinna på en dylik åtgärd, inte minst allmänheten och det lärjungeklientel, som det här gäller. En sådan åtgärd skulle få en icke oväsentlig betydelse, när det gäller att lösgöra rektorerna för de stora uppgifter, som nu ligga framför dem och som äga samband med den kommande skolreformen.

Herr statsrådet WEIJNE: Herr talman! Herr Arrhén riktade en fråga till mig, som jag tyvärr inte kan besvara. Jag har nämligen inte någon bestämd mening, om det bör utfärdas några normerande bestämmelser på det här området. Jag

Om rektorernas befriande från expeditionella göromål.

är nämligen, herr Arrhén, motståndare till centraldirigering i alla fall, där den kan undvikas, och jag är inte så säker på att rektorerna behöva någon pekpinne. Men saken skall uppmärksammas, och det tillkommer väl närmast skolöverstyrelsen att göra det.

Däremot skulle jag vilja säga herr Arrhén, att om det är så som den ärade interpellanten här påstår, att statsverkets utgifter via ljus- och vedkassan bli lika stora eller i det närmaste lika stora som vid ett genomförande av de sakkunnigas förslag, då tror jag, att jag på rak arm kan utlova proposition till nästa års riksdag om ett förverkligande i stort sett av de sakkunnigas förslag.

Herr WAHLUND: Herr talman! Statsrådet Weijne strök under, att han var intresserad av att medverka till en avlastning av rektorernas arbetsbörda. Men, sade herr statsrådet, det nuvarande statsfinansiella läget lägger hinder i vägen. Det är här, som jag skulle vilja komma med ett litet memento, som dock inte alls är avsett att utgöra någon kritik mot herr statsrådet. Herr statsrådet är i detta fall offer för ett dåligt system.

Om man ser ut över statsförvaltningen, finner man mycket snart — inte bara på skolans område utan framför allt på andra områden — att i tider, då man vill spara, försöker man i första hand att dra in på den lägre personalen. Resultatet, när man vill spara på det sättet, blir att man i själva verket slösar med det allmännas medel. Om vi, herr talman, tänka oss att ett ämbetsverk eller en statlig institution har ett arbete, som helt enkelt måste utföras, och det råder brist på lägre personal, blir följden att den högre personalen måste rycka in. Man ser mycket ofta, hur vid statliga institutioner och ämbetsverk den kvalificerade personalen får sköta rena rutingöromål. Ofta är det så, att relativt dyrt betalad personal utnyttjas för göromål, som mycket väl kunde utföras av lägre betalad personal. Det är på så sätt sparsamheten slår över i slöseri.

Vad nu beträffar de frågor, som interpellanten dragit fram, ville han naturligt nog se saken ur lärarens synvinkel. Jag ser dessa problem från målsmannens synvinkel, och jag kommer då till samma slutsats som herr Arrhén och — tror jag mig kunna säga — också herr statsrådet Weijne. Vi veta, att i den nya skolreform, som herr statsrådet nu håller på att dra upp planritningarna till, ingår som en viktig ingrediens ett samarbete mellan målsmän och lärare, ett samarbete i deras gemensamma fostragarning. Men hur skola rektorerna — det är väl i alla fall de, som komma att i främsta rummet representera skolan i detta samarbete — kunna hinna med att rådslå med föräldrarna? Som situationen i dag faktiskt är, ha de inte tid med den saken. De tyngas av skrivarbete och expeditionsgöromål på rektorsexpeditionerna, av löpande göromål som under alla förhållanden måste utföras.

Det är glädjande, att herr statsrådet ställer sig så positiv till dessa ting. Vi måste förhindra, att rektorerna sjunka ned i det i vårt land alltmer växande blankettproletariatet. Vi föräldrar behöva helt enkelt rektorerna.

Herr statsrådet WEIJNE: Herr talman! Det kan synas rätt meningslöst att här diskutera med två herrar, när vi ha ungefär samma uppfattning. Men jag tycker ändå inte att herr Wahlund bör stå alldeles oemotsagd, då han, utan att direkt påstå det, i alla fall antydde, att det här är fråga om en indragning. Det är inte någon indragning, herr Wahlund. 1944 förstärktes personalen på rektorsexpeditionerna. Nu föreligger ett förslag om ytterligare förstärkning. Det är det förslaget, som man inte lägger fram för närvarande, men det är ju inte fråga om att dra in tjänster, som redan finnas. Jag tror, att finansministern, som är här närvarande, kan bestyrka, att över huvud taget har det vid budgetbehandlingen i år inte varit fråga så mycket om att dra in och skära ned som att försöka få en bindning av utgifterna vid den tidigare nivån. Det är det, som

Om rektorernas befriande från expeditionella göromål.

man gjort här också, men, som herr Arrhén sagt, kommer det i alla fall via ljus- och vedkassorna att bli något dyrare.

Herr HERLITZ: Herr talman! Jag är fullkomligt övertygad om att herr statsrådets intresse för denna sak är uppriktigt, och att det är överväldigande svårigheter, som ha stått i vägen. Men jag kan ändå inte underlåta att vid detta tillfälle, utan att ingå på någon polemik, sälla mig till dem, som stryka under denna frågas utomordentligt stora betydelse.

Jag kan efter noggrant övervägande säga, att jag inte vet någon tjänstemannakår i Sveriges land, som befinner sig i en så svår ställning som rektorerna vid våra läroverk och därmed jämförliga undervisningsanstalter. Vad man kräver av dem är framför allt ett verkligt ledarskap, ett andligt ledarskap vid kulturhårdar, vid vilka vi fästa den allra största betydelse. Vi vänta av dem, att de skola följa det pedagogiska arbetet vid läroverket, vi vänta av dem initiativ i olika riktningar på detta område, vi vänta över huvud taget av dem, att de skola vara de, som genom sin personlighet skola svara för hela skolans andliga hållning, intimt och intensivt följa lärare och lärjungar i deras arbete. Vi vänta av dem en insats, som kräver att de personligen helt gå upp i detta arbete. Och samtidigt lägga vi på dem en mångfald av rutinbestyr och småfuttiga angelägenheter, som kunde skötas av andra människor, angelägenheter som tjänstemän inom till exempel vår centrala administration aldrig skulle drömma om att en person i deras ställning skulle sysselsätta sig med. Det är i sanning beundransvärt vad svenska rektorer förmått att prestera av förnämliga kulturella insatser, sedda mot bakgrunden av allt detta småtteri, som deras liv varit fyllt av. Mer än någonsin är det angeläget att vi taga vara på dessa insatser under den reformperiod, som vi nu stå inför, då man räknar med att det skall utvecklas en försöksverksam-

het — organiserad eller ej — i alla Sveriges skolor, som skall föra fram till nya former för vårt skolväsen.

Jag vädjar till herr statsrådet att inte låta sig förtröttnas. När herr statsrådet nästa gång skall ta sitt nappatag med finansministern, vill inte herr statsrådet då försöka att ställa denna fråga i främsta linjen? Törhända skall statsrådet Wigforss då i hågkomst av den tid, då han själv tillhörde ett svenskt läroverk, livligt behjärta just detta önskemål.

Herr WAHLUND: Herr talman! Jag vill till herr statsrådet Weijne säga, att jag inte alls talade om någon indragning inom rektorsexpeditionerna. Jag är fullt medveten om att någon sådan inte skett. Jag talade om indragning, när det gällde andra områden — jag talade om ämbetsverk och statliga institutioner — och betonade, att det på dessa andra områden var värre ställt än på skolområdet. Det lär väl så småningom framgå av protokollet.

Jag beklagar, att herr statsrådet uppfattade mitt yttrande på det sätt, som han gjorde. Det var helt enkelt avsett att ge herr statsrådet det lilla stöd, som ett sådant här anförande kan ge, när herr statsrådet försöker utverka anslag för ifrågasvarande betydelsefulla ändamål.

Herr ARRHÉN: Herr talman! Det är mycket tacknämligt att höra, att herr statsrådet inte önskar en centraldirigering på det här området. Men anledningen till, att jag ifrågasatt behovet av vissa riktlinjer beträffande uttagen ur ljus- och vedkassorna är, att jag har mig bekant, att många rektorer tillhöra den människotyp, som saknar förmågan att utnyttja föreliggande möjligheter för att avlasta sin arbetsbörda. De känna sig osäkra och dra sig för att göra det helt enkelt.

Jag har emellertid med den största tillfredsställelse lyssnat till statsrådets uttalanden. Om jag nu lägger ihop det ena med det andra av vad som sagts här

Ang. kommunikationerna i Stockholms skärgård.

i dag, har man dock fått vissa riktlinjer. Statsrådet har uttalat allmänna sympatier för 1947 års utrednings förslag, statsutskottet och riksdagen uttalade i fjol, att man ville erinra om möjligheten för rektorerna att för närvarande för renskrivningsändamål anlita medel ur ljus- och vedkassan, och statsrådet har ytterligare strukit under den senare synpunkten genom att ännu en gång erinra om de möjligheter, som ljus- och vedkassan ger. Jag finner det starka understrykandet av denna viktiga synpunkt betydelsefull för det debatterade spørsmålet och finner därför resultatet av vårt meningsutbyte vara synnerligen tillfredsställande.

Ang. kommunikationerna i Stockholms skärgård.

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet NILSSON, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Lundqvists interpellation angående kommunikationerna i Stockholms skärgård, och nu yttrade: Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr Lundqvist i Rotebro har bett mig redogöra för de stödåtgärder, som det allmänna vidtagit för att i vinter förbättra kommunikationerna med och inom Stockholms skärgård, samt för de förbättringar i trafiken, som därigenom kunnat åvägabringas.

Herr Lundqvist har även frågat, om jag anser att de kommunikationer, som sålunda åstadkommits, uppfylla de anspråk, som skärgårdsbefolkningen rimligen kan ställa.

Med anledning härav får jag meddela följande.

Regeringen har den 5 november 1948 medgivit att följande statsbidrag må utgå till skärgårdstrafikens uppehållande:

1) Till Waxholms Nya Ångfartygsaktiebolag högst 230 000 kronor för uppehållande av båttrafik under tiden oktober 1948—april 1949 å linjerna Stockholm—Vaxholm med omgivning, Stockholm—Södra Ljusterö—Östra Lagnö,

Stockholm—norra skärgården samt Stockholm—Möja och Husarö.

2) Till Stockholms kustartilleriförsvaret ca 9 000 kronor för uppehållande av båttrafik under tiden 16 oktober 1948—15 april 1949 å linjerna Stockholm—Sandhamn samt Stavsås—Sandhamn och Stavsås—Nämdö.

3) Högst 17 000 kronor till uppehållande av båttrafik under tiden oktober 1948—mars 1949 å linjerna Stockholm—Dalarö samt Dalarö—Ornö—Utö.

Liksom förra året kommer genom statens försorg isbrytning att anordnas i den utsträckning som påkallas av omständigheterna för att säkerställa vintertrafiken.

Bidrag till Sandhamnstrafiken har jämväl lämnats av Stockholms läns landsting med 12 000 kronor och av Järnvägsaktiebolaget Stockholm—Saltsjön med likaledes 12 000 kronor. Till Utö—Ornötrafiken har landstinget bidragit med 4 000 kronor.

Vid sidan av sin nyssnämnda trafik har Vaxholmsbolaget insatt en ångslup mellan Blidö och Eknö, där anslutning finnes till Roslagsbanans busslinje på Solövägen. Bidrag till denna trafik utgår från Blidö kommun, landstinget och Roslagsbanan.

Vinterturplanerna på de olika linjerna voro under den förra delen av vintern i stort sett av samma omfattning som vintern förut. Under innevarande år ha vissa förbättringar kunnat genomföras jämfört med föregående år.

Vaxholm har sålunda numera två dubbelturer måndagar—fredagar, tre dubbelturer lördagar och fyra dubbelturer söndagar, medan förra året endast en dubbeltur förekom tisdagar—fredagar; lördag—måndag var trafiken av samma omfattning. Därjämte angöres staden i år liksom förra året av långlinjernas båtar.

Linanäs har liksom förra året dagliga turer. Östra Lagnö, som förra året hade endast en tur i veckan, har i år två turer så länge ishinder ej föreligger.

Husarö och Möja ha fr. o. m. november förra året haft två dubbelturer i veckan, vilket är samma trafik som förra

Ang. kommunikationerna i Stockholms skärgård.

året; under jul- och nyårshelgen har dock trafiken utökats med en dubbeltur i veckan.

I norra skärgården har i stort sett ej annan ändring skett än att den förutnämnda passbåten fr. o. m. mitten av januari i år insatts på linjen Blidö—Eknö.

Turplanen för Sandhamnstrafiken upptager innevarande vinter sex turer varje vecka Sandhamn—Stavsnäs mot fyra förra vintern, tre turer varje vecka Sandhamn—Stavsnäs—Nämdö mot två förra vintern samt, liksom förra vintern, en tur Sandhamn—Stockholm.

Trafiken i södra skärgården har förutsatts uppehållas med sex turer varje vecka Dalarö—Ornö, varav fyra turer skola utsträckas från Ornö till Utö, samt två turer varje vecka Stockholm—Dalarö. I verkligheten har trafiken hittills uppehållits i något större omfattning. Förra vintern var trafiken något mindre.

Jag vill i anslutning härtill framhålla, att de angivna förbättringarna av trafiken icke äro en följd av att vintern i år varit mycket mild. Även under normala isförhållanden skulle trafiken ha upprätthållits i ungefär denna omfattning.

Det bör dock påpekas, att trafiken i vinter är något mindre än under krigs- och beredskapsåren samt tiden närmast därefter. Vid en sådan jämförelse måste man emellertid hålla i minnet att trafikbehoven av särskilda omständigheter då voro mera påträngande. I sammanhanget kan det ha sitt intresse att klarlägga hur stor den kvarvarande civila trafiken för närvarande är.

En undersökning av antalet passagerare på Vaxholmsbolagets båtar under en vecka omkring den 1 februari i år har givit följande resultat. De båtar, som trafikerade enbart linjen Stockholm—Vaxholm samt Vaxholms omgivning, hade måndagar till fredagar i genomsnitt 16 passagerare per tur från Stockholm utåt. Motsvarande antal i riktningen mot Stockholm var 18. Under lördagen steg antalet till 37 passagerare i vardera riktningen. Söndagstrafiken visade de högsta siffrorna nämligen 40 passagerare ut och 46 in. En stor del av trafiken på denna

linje berör Vaxholm, som även har landväga förbindelser med Stockholm. Siffrorna äro därför ej representativa som ett mått för Vaxholmsområdets totala trafikunderlag.

Linanäs är en annan huvudort i skärgården och har, som jag förut nämnt, dagliga båtförbindelser med Stockholm. Antalet passagerare per dag var måndag—fredag 9 utresande och tisdag—lördag 14 inresande. På lördagen och söndagen reste 40 respektive 20 personer ut, och på söndagen reste 49 personer in. I sistnämnda siffror avspeglar sig stockholmarnas weekenderesor till Ljusterö. Jag nämnde tidigare, att Linanäslinjen två dagar i veckan utsträckes till Östra Lagnö. Antalet passagerare, som begagna sig av denna möjlighet, var ca 5 per dag på den utgående turen, varav endast 1 till Östra Lagnö. På den ingående turen var antalet passagerare 2—3. Den lägre siffran beror sannolikt på att passagerare på mellanbyggarna i stället för den direkta båtförbindelsen begagnat sig av bussförbindelsen över Ljusterö till Linanäs, varifrån färden fortsatts med båt till Vaxholm eller Stockholm.

Jag skall slutligen nämna några siffror för Husarö- och Möjalinjerna. Om man för den förstnämnda linjen undantager passagerare till Vaxholm samt plattser på Ljusterö får man följande siffror: onsdag ut 17 passagerare, torsdag in 5 passagerare, lördag ut 66 passagerare och söndag in 42 passagerare. De högre siffrorna för lördag och söndag bero på stockholmarnas resor. På Möjalinjen var antalet utresande passagerare 21 per dag och antalet inresande passagerare 17 per dag. Möjaturerna omfatta ej någon lördags- eller söndagsförbindelse.

Jag har velat lämna dessa sifferuppgifter för att belysa två saker. Den ena är, att trafikunderlaget i skärgården är ganska ringa. På de håll, där trafiken icke är daglig, kan det tänkas, att trafiken skulle bli större om antalet turer ökades så att passagerarna ej bli nödsakade att stanna över en eller flera dagar i Stockholm. Samtidigt får man emellertid komma ihåg, att skärgårdsborna

Ang. kommunikationerna i Stockholms skärgård.

ha för vana att till sina stadsresor samla ihop ett flertal ärenden och ofta även uppdrag för grannar och bekanta. De behöva därför stanna över i staden någon eller några dagar för att avsluta sina affärer och uppdrag.

Den andra saken, som jag velat framhålla, är, att stockholmarna synas ha ett betydande trafikbehov lördagar och söndagar. Detta behov kan vid nuvarande trafikomfattning endast i mycket begränsad omfattning tillgodoses.

Interpellantens sista fråga till mig var, om jag ansåg nuvarande kommunikationer uppfylla skäliga anspråk från skärgårdsbefolkningens sida. 1945 års skärgårdsutredning framlade i sitt betänkande ett minimiprogram för vintertrafiken. Enligt detta program skulle trafiken Stockholm—Vaxholm uppehållas med minst tre turer dagligen i vardera riktningen. Detta program omfattar en tur mer per dag måndagar—fredagar än den nuvarande trafiken. Att märka är emellertid att landtrafiken numera är mera omfattande än då utredningen avgav sitt förslag.

På linjen Stockholm—Ljusterö—Östra Lagnö bör enligt utredningen trafiken uppehållas med en båt med in- och utgående turer alla dagar på Linanäs, varifrån turerna böra utsträckas tre gånger i veckan till Väsbystrand, två gånger i veckan till Gärdsvik och en gång i veckan därifrån till Östra Lagnö. Den nuvarande trafiken är i stort sett av denna omfattning. Även på Ljusterö har buss-trafiken utvidgats. Utredningen har vidare utgått från att linjerna till Husarö och Möja skola trafikeras med minst tre turer i veckan, varav vissa skulle gå på Stockholm direkt och vissa ansluta till busslinjer på Värmdölandet. För närvarande är trafiken, som jag nyss framhållit, mindre omfattande än skärgårdsutredningen föreslagit. Skärgårdsutredningens förslag till turplan beträffande Sandhamnstrafiken torde i huvudsak ha uppfyllts genom nuvarande anordning. Motsvarande gäller om turplanen för Örnö- och Utötrafiken.

Jämförelsen visar, att den nuvarande trafiken på vissa linjer — framför allt

Husarö- och Möjalinjerna — ej motsvarar vad skärgårdsutredningen betraktat som en minimitrafik. Jag skulle gärna ha sett, att vintertrafiken i år kunnat förbättras ytterligare, om detta kunnat ske för en rimlig kostnad. Så har emellertid ej varit fallet. Detta torde i viss mån sammanhånga med att det ännu ej varit möjligt genomföra ett mera långsiktigt program för kommunikationsförbättringarna i Stockholms skärgård. Såsom ett led i detta arbete har regeringen den 28 januari 1949 beslutat tillsätta en förhandlingskommission med uppgift att i enlighet med vissa av mig angivna direktiv utföra undersökningar och föra förhandlingar angående ordnandet av skärgårdstrafiken i Stockholmsområdet och därmed sammanhängande spörsmål. Till kommissionens ordförande har utsetts generaldirektör Nils Bolinder och till ledamöter på förslag från Stockholms stad borgarrådet Helge Berglund samt på förslag från landstingets sida ledamoten av denna kammare herr Thun.

Härmed har frågan om skärgårdstrafikens framtida ordnande övergått från utredningsstadiet till förhandlingsstadiet.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet få uttala ett varmt tack för det utförliga svaret på min interpellation.

Frågan om skärgårdstrafiken var uppe här i riksdagen så sent som förra året. Kommunikationsministern underströk då i den proposition, som han avlämnade, mycket starkt behovet av snara åtgärder för att åstadkomma en förbättring av kommunikationerna i skärgården. Statsutskottet, liksom också riksdagen, instämde reservationslöst i statsrådets uttalanden. Efter statsrådets fjolårsinitiativ och den klart positiva ståndpunkt, som riksdagen intog till frågan, är det ganska naturligt att alla, och särskilt befolkningen ute på skärgårdsöarna, ha haft stora förväntningar och hoppats att det nu äntligen skulle tas ett krafttag för att åstadkomma en verkligt effektiv förbättring av de, så-

Ang. kommunikationerna i Stockholms skärgård.

som alla anse, mycket dåliga vinterkommunikationerna i skärgården.

Av interpellationssvaret framgår att i statsbidrag till olika kommunikationsföretag ha utbetalats sammanlagt 256 000 kronor. Av detta belopp har Waxholms Nya Ängfartygsaktiebolag erhållit inte mindre än 230 000 kronor. I interpellationssvaret klargöres vidare, att vissa i och för sig ingalunda föraktliga förbättringar ha uppnåtts i jämförelse med förra vinterns kommunikationer. Huruvida herr statsrådet anser, att de kommunikationer, som sålunda ha åstadkommits, uppfylla de anspråk, som skärgårdsbefolkningen rimligen kan ställa, framgår emellertid inte riktigt tydligt av svaret. Inte heller tror jag att man av svaret kan utläsa, huruvida herr statsrådet anser, att fullt tillfredsställande valuta har erhållits för de stora belopp, som här ha utbetalats i subvention. Jag skall inte här uttala någon personlig uppfattning på den punkten. Att befolkningen ute på öarna i skärgården hade väntat, att åtskilligt mera skulle ha kunnat åstadkommas för ett så stort statsanslag, som här utgått, är nog alldeles säkert. Det är väl, herr statsråd, inte heller så underligt, om man väntat sig ett bättre resultat. Om man betänker, hur förbindelserna i skärgården voro ordnade före kriget, då det ju inte utgick någon som helst statssubvention, måste väl de nu uppnådda resultaten te sig minst sagt blygsamma. Låt mig ta bara ett enda exempel. Det gäller förbindelserna Stockholm—Norra Ljusterö. Före kriget, då alltså ingen som helst subvention utgick, fanns det under hela vintern åtminstone tre direkta båtförbindelser i veckan mellan Stockholm och Norra Ljusterö, och den trafiken upprätthölls så länge båtarna över huvud taget kunde gå. Nu får befolkningen trots den stora subventionen nöja sig med två förbindelser i veckan. Råkar det vara en helgdag i veckan, får man inte mer än en förbindelse. Så ter sig i praktiken resultatet av den kraftansträngning som statsmakterna ha velat göra för att lätta bekymren för öbefolkningen. Att en ordning som för en betydande

del av befolkningen i Stockholms skärgård innebär så dåliga förbindelser med huvudstaden, vilken för dessa människor är både avsättningsort och främsta inköpsplats, knappast kan betraktas såsom ett tillfredsställande provisorium är väl ostridigt.

Herr statsrådet har i sitt svar lämnat en hel del uppgifter angående resandefrafiken med de turer som för närvarande upprätthållas. Jag förmodar att detta skett i avsikt att visa att resandantalet är så litet, att skärgårdsbefolkningen rimligen inte kan begära stort bättre kommunikationer än vad man nu har fått. Jag erkänner att siffermaterialet otvivelaktigt visar, att resandantalet är litet. I och för sig är detta kanske inte så underligt om man tänker på hur kommunikationerna nu äro ordnade. Man har ju förbindelser blott två gånger i veckan till de platser som jag här närmast talar om, och befolkningen har ingen dag i veckan möjlighet att resa in till huvudstaden och hem igen på samma dag. Ljusterö ligger, herr talman, dock bara 2,5 mil från Stockholm. För en ö, som inte ligger längre bort, äro alltså för närvarande kommunikationerna så dåliga, att befolkningen under hela vintern icke någon gång på en och samma dag kan komma in till staden och hem igen. Det är inte så underligt om under dylika förhållanden resandantalet inte blir så stort, i all synnerhet som biljettpiserna inte äro särskilt låga.

Vad som i detta sammanhang förvånar mig mer är emellertid, att herr statsrådet helt synes ha förbisetat att med båtarna befordras inte bara resande utan också gods. Herr statsrådet nämnde ingenting alls om kommunikationernas avgörande betydelse för godstrafiken både från och till öarna och därmed även för näringslivet över huvud taget där ute. Att näringslivet ute i skärgården liksom på alla andra platser är direkt beroende av kommunikationerna är uppenbart, och att näringslivet ute på öarna därför också lider av den nuvarande ordningen är väl tydligt. Tillåt mig, herr talman, att anföra

Ang. kommunikationerna i Stockholms skärgård.

ett exempel för att visa detta. Bönderna på Norra Ljusterö skola skicka sin mjölk till Stockholm. Men det finns förbindelse till staden blott två gånger i veckan. Följaktligen måste man samla upp mjölken under flera dagar, innan man kan skicka in den till staden. Om den sedan serveras här i Stockholm som färsk mjölk, vet jag inte. Låt mig ta ett annat exempel. En del av befolkningen där ute idkar strömmingsfiske, men eftersom det inte går båt in till staden mer än två morgnar i veckan, kan man inte gärna fiska strömming mer än två nätter i veckan.

Det är givetvis också svårt att till öarna i skärgården i tid få ut alla de förnödenheter av skilda slag som behövas. Inte minst klagar den bofasta befolkningen över svårigheten att få ut gödningsämnen i tid. Öbefolkningen behöver ju också, såsom alla förstå, en mängd andra varor.

Det är också lätt att tänka sig hur det ställer sig med skärgårdsbefolkningens möjligheter att ta sig över till fastlandet för nödvändiga besök hos läkare eller lasarett eller att fara till staden för nödvändiga inköp eller andra angelägenheter. Jag behöver väl knappast påpeka, att befolkningen där ute med nuvarande kommunikationer praktiskt taget måste helt avstå från stadsbesök för utträttandet av mindre och snabbt utförda ärenden, för besök hos släktingar och vänner, beivrande av sammanträden o. s. v.

Jag fäste mig i detta sammanhang vid att herr statsrådet i sitt svar tydligen i avsikt att försvara de fåtaliga förbindelserna bl. a. sade att man måste komma ihåg att skärgårdsborna ha för vana att vid sina stadsresor samla ihop ett flertal ärenden och uppdrag även för grannarna, varför de behöfde stanna över i staden någon eller några dagar för att avsluta sina affärer och uppdrag. Ja, herr statsråd, jag tror visst att så är fallet för närvarande, men det måste väl ändå bero just på att kommunikationerna äro så dåliga, att skärgårdsborna helt enkelt inte hinna komma fram och tillhaka fortare. Annars har jag svårt att

förstå, varför t. ex. en bonde på Norra Ljusterö skulle behöva ta längre tid på sig i Stockholm än en fastlandsbonde i Roslagen. Även bonden från Roslagen skulle ju kunna åtaga sig en del ärenden från grannar o. s. v., men för honom äro kommunikationerna ordnade på annat sätt.

Då de nuvarande kommunikationerna i skärgården, även om jag erkänner att det har skett förbättringar i jämförelse med förra vintern, måste anses lämna mycket övrigt att önska, vore det av intresse att veta, om det från regeringens sida har gjorts några mera ingående försök att få ökade bidrag från Stockholms läns landsting och Stockholms stad för kommunikationernas förbättring. Såsom ledamot av Stockholms läns landsting känner jag mig ganska övertygad om att om landstinget hade fått mottaga en dylik hänvändelse och varit förvissat om att man med ett ökat bidrag skulle kunna åstadkomma väsentliga förbättringar av trafikförhållandena, så skulle landstinget inte ha dragit sig för att öka det bidrag som redan nu utgår. Jag kan givetvis inte yttra mig om vilken hållning Stockholms stad skulle ha intagit till en dylik framställning, men så mycket kan väl ändå sägas, att Stockholms stad måste anses ha en stark moralisk skyldighet, som ingen kan förneka, att här träda hjälpande till redan med tanke på de många tusental stockholmare som varje sommar ute i skärgården söka önskvärd rekreation.

Såsom frågan nu ligger till och så långt som tiden är framliden på den nu snart tilländalupna vintern lär man väl för denna vinter inte kunna räkna med någon nämnvärd förbättring av skärgårdens kommunikationer utöver vad som redan har åstadkommits. Desto viktigare är det då att det långsiktiga program, som kommunikationsministern nyss talade om för kommunikationerna i Stockholms skärgård, snarast möjligt genomföres. Jag uttalar därför min glädje över tillsättandet av den av herr statsrådet omnämnda förhandlingskommissionen. Men det må förlåtas mig att jag inte kan underlåta att beklaga, att regeringen be-

Ang. kommunikationerna i Stockholms skärgård.

hövt nästan ett år för att komma fram till detta beslut. Jag beklagar den tidsutdräkt som därav måste följa för åstadkommandet av tillfredsställande kommunikationer. Jag beklagar även att herr statsrådet inte har ansett det lämpligt att i denna förhandlingskommission, som således skall syssla just med skärgårdens förhållanden, ta med en enda representant för skärgårdsbefolkningen. Enligt min mening hade det varit både välmotiverat och lyckligt från många synpunkter att ta med även en sådan representant.

Jag har, herr talman, bara velat göra dessa kommentarer till det svar, som herr kommunikationsministern har varit vänlig att lämna på min interpellation. Jag ber att till herr statsrådet än en gång få uttala mitt tack för svaret.

Herr statsrådet NILSSON: Herr talman! Det märktes på herr Lundqvists anförande att han är trafikman. Han har säkerligen under sin dagliga ämbetsutövning åtskilliga gånger från andra fått höra framföras synpunkter av ungefär samma karaktär som han nyss utvecklade för mig. Jag vet faktiskt att så är förhållandet, ty det har understundom inträffat, att personer som inte ha lyckats övertala herr Lundqvist ha vänt sig till mig för att framföra sina önskemål, t. ex. om att statens järnvägar vid en viss bansträcka för att tillmötesgå befolkningens »rimliga anspråk på kommunikationer» skall insätta flera tåg, rälsbussar eller på annat sätt förbättra trafiken. Jag medger att herr Lundqvist har rätt i sitt påpekande, att jag inte direkt har svarat på en av de frågor, som han ställt till mig. Men, herr Lundqvist, vad innebär egentligen »de anspråk, som skärgårdsbefolkningen rimligen kan ställa?» Begreppet »rimligen» är tånjbart som tuggummi. Den uppfattning som befolkningen ute i skärgården har om rimliga kommunikationer kanske inte alltid sammanfaller med Waxholmsbolagets syn på saken och kanske inte heller med vad folk på fastlandet anser. Det är därför mycket svårt att svara på

herr Lundqvists fråga i denna del. Jag har med mitt svar på interpellationen bara velat understryka, att jag i och för sig anser det beklagligt, att vi trots den trafik, som vi nu ha lyckats få till stånd, inte ha kommit riktigt upp till det minimikrav som skärgårdsutredningen på sin tid satte, även om vi för närvarande befinna oss ganska nära den gränsen.

Herr Lundqvist sade, att jag visserligen har lämnat ett ganska utförligt svar på interpellationen, men att jag ändå har förbisett en icke oväsentlig faktor, nämligen den godstrafik som Waxholmsbolaget har. Jag har inte lämnat några uppgifter om godstrafiken i interpellationssvaret, men jag har låtit undersöka även denna sak och kan här lämna den upplysningen, att för samtliga Waxholmsbolagets båtar rör det sig om en godsmängd av ungefär 50 ton per månad under vinterhalvåret. Denna uppgift bestyrker, herr Lundqvist, att det här är fråga om ett mycket ringa trafikunderlag. Man måste förstå att ett privat företag, när det, liksom herr Lundqvist i sin ämbetsutövning skall avväga trafiken, tvingas ta hänsyn både till ekonomin och det faktiska trafikunderlaget. Vi befinna oss alla tyvärr i det läget och kunna inte bortse från dylika realiteter.

Vad sedan beträffar mjölken från Möja skulle det kunna anföras ytterligare exempel på såväl transporter av mjölk samt andra produkter som icke äro tillfredsställande ordnade. Men det bör ihågkommas att det inte rör sig om mer än 500 liter mjölk per tur som skall transporteras in till Stockholm från Möja.

Herr Lundqvist frågade även om vi hade gjort något försök att stimulera Stockholms läns landsting att lämna större bidrag och att intressera Stockholms stad för att lämna sin medverkan. Jag måste svara, att i allmänhet har jag det intrycket att både städerna och kommunerna i situationer som denna ha en viss benägenhet att hänvisa till det ansvar som åvilar staten. Jag vet inte om det skulle ha lyckats oss att pressa fram större bidrag från Stock-

Ang. kommunikationerna i Stockholms skärgård.

holms läns landsting än vad landstinget nu lämnat, men jag har varit i kontakt med representanter för tinget och har fått den uppfattningen, att man ansett att landstinget hittills sträckt sig så långt som det har varit möjligt.

Herr Lundqvist anmärkte till slut på att skärgårdsbefolkningen inte har blivit representerad i den kommission som tillsatts. Min strävan, herr Lundqvist, har varit att denna fråga äntligen skulle komma över från utredningsstadiet till förhandlingsstadiet. Jag har därför i förhandlingsdelegationen önskat få med representanter för de parter som ha det ekonomiska ansvaret, således en representant för landstinget, som vet hur långt landstinget ekonomiskt kan sträcka sig i åtaganden för åstadkommande av bättre kommunikationer, samt en ansvarig representant för Stockholms stad, som kan svara för hur långt staden kan gå när det gäller samma sak. Det är orsaken till att jag inte på nytt har velat skapa en större kommitté, inom vilken man måhända skulle ha kunnat få mera ingående debatter men med vilken vi kanske skulle löpa risken att icke komma fram till ett praktiskt resultat så snart som jag hoppas att man skall göra inom förhandlingskommissionen. I det avseendet hyser jag naturligtvis inga illusioner, eftersom jag vet att det är reala ekonomiska intressen som stå mot varandra, varför det kan bli svårt att komma fram till den uppgörelse om det framtida ordnandet av skärgårdstrafiken som i och för sig kan och bör vara önskvärd.

Inom parentes kanske jag också bör tillägga, att anledningen till dröjsmålet med kommissionens tillsättande bl. a. har varit, att det för mig har varit angeläget att övertyga parterna om att det var nödvändigt att tillsätta en *förhandlingskommission* och inte bara en ny utredningskommitté. Innan jag hunnit övertyga vederbörande härom, kunde jag inte tillsätta förhandlingskommissionen.

Med dessa ord, herr talman, vill jag bara i det stora hela understryka de allmänna synpunkter, som herr Lundqvist

har lagt på problemet. Det är givetvis önskvärt att skapa bättre trafikförhållanden för skärgårdsbefolkningen. Jag har den förhoppningen att med det initiativ, som nu har tagits, skola vi inom rimlig tid och på tillfredsställande sätt kunna lösa denna fråga.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Jag vill gärna instämma i den förhoppning som herr statsrådet uttalade, att tillsättandet av förhandlingskommissionen skall leda till praktiska resultat inom rimlig tid. Om det emellertid har behövts nästan ett år för att övertyga Stockholms stad och Stockholms läns landsting om skyldigheten att här göra en verklig insats, är jag litet pessimistisk i fråga om möjligheten att inom den närmaste tiden åstadkomma något av verkligt värde.

Även om det här är fråga om en förhandlingskommission, skulle det enligt min mening inte ha skadat, om det i denna hade funnits en representant för den befolkning, som här har sin intressen under behandling. Han hade åtminstone kunnat bearbeta företrädarna för de tre olika myndigheter, som här skola satsa pengarna, att hjälpas åt bättre än vad som måhända nu kommer att bli fallet.

Jag är också fullt medveten om att trafikunderlaget ute i skärgården är synnerligen svagt, men vi ha väl ändå alla den uppfattningen, herr statsråd, att skärgårdsbefolkningen inte får dö ut. Den är för visso redan ett bra stycke på väg att göra det, och om kommunikationerna under någon längre tid skola upprätthållas på ungefär samma sätt som nu, så är jag övertygad om att det snart inte kommer att finnas i varje fall några ungdomar kvar i skärgården, och då får man väl även räkna med att så småningom hela befolkningen där kommer att dö ut. Man får alltså inte lägga rent privatekonomiska synpunkter på det här kommunikationsproblemet. Det allmänna får ju offra miljoner på kommunikationerna i andra landsändar, exempelvis uppe i Norrland, för att

Ang. kommunikationerna i Stockholms skärgård.

hålla befolkningen där under armarna, och då tycker jag inte att man får dra sig för att hjälpa till även i detta fall, om man nu över huvud taget vill, att befolkningen i skärgården skall leva.

Sedan har jag ju haft och har en helt annan uppfattning än herr statsrådet i fråga om villigheten från landstingets sida att ge mera, om det verkligen var nödvändigt och om något effektivt resultat kunde åstadkommas. Jag har erfarenhet därom som landstingsman som motionerat i saken även i tinget, och jag kan säga, att min motion i höstas fick en mycket positiv behandling i tinget. Men man vill ju inte direkt skriva ut, att man står med börsen öppen och är beredd att ge staten hur mycket som helst. Jag tänker också på de uttalanden, som här i kammaren gjordes under debatten i fjol av landstingets ärade ordförande herr Thun, då han påvisade vilket ekonomiskt intresse landstinget har av förbättrade kommunikationer i skärgården och hur mycket billigare man därigenom kan ordna sjukvård och mycket annat. Därför tror jag nog, att det hade funnits möjligheter att få något mera pengar där.

Herr statsrådet NILSSON: Herr talman! Jag tycker att herr Lundqvist själv är ett levande bevis för det intresse, som landstinget har visat och visar för denna skärgårdsbefolknings förhållanden. Jag tycker vidare att de uttalanden, som exempelvis herr Thun tidigare har gjort här i kammaren, också äro ett bevis för att landstinget i allra högsta grad känner för skärgårdsbefolkningen. Det är med utgångspunkt därifrån som jag trodde att jag hade lagt ärendet i riktiga händer, när jag nu lät någon från landstinget komma med i denna förhandlingsdelegation. Jag var för min del övertygad om att herr Thun, som tidigare både har motionerat i frågan och i övrigt visat sitt intresse, skulle ha tillräcklig kontakt med skärgårdsbefolkningen för att man kunde vara säker om att befolkningens intressen skulle bli tillvaratagna.

Till detta vill jag bara foga en enda liten anmärkning i anledning av vad herr Lundqvist nu senast sade. Han hänvisade till vad staten satsar för de norrländska kommunerna när det gäller trafikfrågor. Men staten satsar dock pengar också för skärgårdsbefolkningen — det rör sig här om en kvarts miljon kronor om året för 12 000 människor.

Herr LINDSTRÖM: Herr talman! Jag har tyvärr inte hört hela debatten, men så mycket har jag i alla fall lyssnat till den att jag vet vad det gäller.

Jag tycker mig förnimma av herr statsrådets uttalanden, att man äntligen har kommit underfund med att detta är allvarliga frågor. Jag är själv direkt intresserad av dem, därför att jag under de senaste åren har levat ganska mycket ute i Stockholms södra skärgård, på Ornö. Jag vet alltså, att trafikförhållandena redan under sommaren äro ganska tidsödande och under vintertiden vissa gånger bedrävliga. I år har det varit en god vinter för skärgårdsbefolkningen, tack vare att väderleksförhållandena varit så gynnsamma. Men när man i södra skärgården väntade in denna vinter, kunde jag framför allt på Ornö och Utö lägga märke till en djup oro bland befolkningen. Människorna visste faktiskt inte, om de över huvud taget skulle få några möjligheter till kommunikation med fastlandet. Det mest angelägna i detta ärende är enligt min mening, herr talman, att man någon gång, och helst så snart som möjligt, kommer till någorlunda ordnade förhållanden på detta område, så att det inte där ute på öarna i slutet av varje höst utbryter någonting som liknar halv panik.

Befolkningen där ute är inte i någon högre grad socialistiskt orienterad, men i det här sammanhanget önskar man ingenting högre än att statens hand — som vanligen brukar kallas för en förlamande hand — skall lägga sig över det hela. Däri ser man garantien för en rimlig lösning av dessa frågor. Detta är, såsom här har framhållits av både herr statsrådet och herr interpellanten, ingen

Om restitution av tilläggsskatten å skogsbrukets bensin.

vinstgivande affär för staten, lika litet som det är någon affär för de enskilda ångbåtsföretagen, såvida inte allmänna institutioner träda emellan och lämna sina bidrag.

Jag kan avlägga ett ytterligare personligt vittnesbörd om att där ute på öarna lever en mycket stark tacksamhet för vad staten har gjort i det här sammanhanget. Jag tror att befolkningen i mycket hög grad uppskattar statsrådet Nils-sons personliga insatser härvidlag. Ty om man inte hade fått denna statshjälp, skulle man i nuvarande stund ha stått inför rena katastrofen. Den statshjälp, som ordnats, har räddat situationen under denna vinter, och dessutom har försynen hjälpt till genom att inte vatten- dragen ha frusit ihop.

Men när jag försökt överblicka de utredningar av dessa frågor, som i skilda omgångar ha gjorts, har jag fått det intrycket att man i alla fall inte har kommit fram till det riktigt radikala greppet. Det är uppenbart att man icke kommer till något resultat utan en relativt kraftig statshjälp och utan en ordnande hand, om jag får använda det uttrycket, herr talman. Vad som hitintills gjorts är vad man kan kalla för palliativ. Tag upp frågan på allvar, herr statsråd! Jag anser att det är en mycket lämplig inkörsport, att man på detta sätt skapar ett organ för förhandlingar. Men jag skulle önska, att herr statsrådet på något sätt vill medverka till att det inte bara blir förhandlingar i all oändlighet, utan att det blir ett resultat.

Man talar om skärgården som ett allmänt begrepp. Man bör inse, att skärgården är en värld för sig, där varje ö egentligen har sitt speciella problem. Detta framgår kanske bäst av att skärgårdsborna ofta ha ganska svårt för att bli överens inbördes. När man deltar i debatter med människor från de olika öarna, lever man egentligen i en värld av kontroverser. Men det kan ju inte fortgå så, att frågorna ständigt skola levas på diskussionsplanet, utan man måste någon gång komma till ett hållbart resultat. Jag vill i alldeles särskilt hög grad understryka vad herr Lundqvist

har sagt om skärgårdens avfolkning. Jag tror att det vore en överdrift att påstå, att denna avfolkning i och för sig skulle betyda ett hot mot någon viktig del av svenskt näringsliv — skärgårdens bidrag äro i många stycken värdefulla, men de ha inte någon som helst dominerande betydelse. Men man må komma ihåg att skärgården, och alldeles speciellt Stockholms skärgård, representerar vad jag skulle vilja kalla ett ideellt värde, framför allt för huvudstadens inbyggare, och jag anser, att det är ett statligt intresse, att detta ideella värde upprätthålles. Den, som under någon längre tid av sitt liv har vistats i Stockholms skärgård, tror jag skall vara villig att understryka mina ord, då jag säger att skärgården är en ständigt källa till förnyelse för ett stort antal människor. Vad man inte får ut från skärgården i form av strömming och mjölk, av fraktavgifter o. s. v., det får man ut av de människor i denna stad och andra tätbebyggda orter i närheten av skärgården, som bli i stånd att utföra bättre prestationer på grund av den ständiga livsförnyelse de få genom de stora naturvärden, som förekomma i skärgården. Jag tycker att en nation skall ta vara på också sådana värden, och jag tror att de på lång sikt ha en ekonomisk betydelse.

Därför vill jag lägga statsrådet särskilt på hjärtat — även om han är skåning och vistas långt borta från vår ljuvliga övärld — att tänka även på denna sak och göra en ärlig och kraftig insats för dess skull, så att de tilltrasslade och oroväckande förhållandena när det gäller skärgårdens trafikfrågor äntligen skola få en stadig lösning, en lösning som man kan tro på och som skapar ro hos den bofasta befolkning, som ännu finns kvar i Stockholms skärgård.

Om restitution av tilläggsskatten å skogsbrukets bensin.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet WIGFORSS, som förklarat sig ämna vid detta sammanträde besvara herr Näsgårds interpellation om

Om restitution av tilläggsskatten å skogsbrukets bensin.

restitution av tilläggsskatten å skogsbrukets bensin, erhöi nu ordet och anförde: Herr talman! I en med första kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Näsgård — under hänvisning till att sakkunniga tillkallats för utredning av frågan om rätt till restitution av skatt för bensin, som användes vid jordbrukets drift eller för yrkesmässigt bedrivet fiske — till mig framställt följande fråga:

Har statsrådet för avsikt att vidtaga åtgärder i syfte att bereda även skogsbruket restitution av tilläggsskatten å bensin?

I anledning härav får jag anföra följande.

1948 års riksdag anhöll i skrivelse den 17 mars 1948, nr 97, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om en allsidig och förutsättningslös utredning snarast möjligt rörande frågan om rätt till restitution av skatt för bensin, som användes vid jordbrukets drift eller för yrkesmässigt bedrivet fiske, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

I anledning härav har Kungl. Maj:t — såsom interpellanten omnämnt — genom beslut den 12 november 1948 bemyndigat chefen för finansdepartementet att tillkalla sakkunniga med uppdrag att utreda frågan om rätt till restitution av skatt för bensin som användes vid jordbruket — däri inbegripet jämväl trädgårdsskötsel — eller för yrkesmässigt bedrivet fiske. Enligt direktiven för de sakkunniga skulle utredningsuppdraget därjämte omfatta den i annat sammanhang väckta frågan om rätt till restitution av skatt för bensin, som användes inom försvarsväsendet eller inom den civila flygtrafiken.

Såsom framgår av det anförda har 1948 års riksdag begränsat sin hemställan till att avse utredning av frågan om rätt till restitution av skatt för bensin, som användes vid jordbrukets drift eller för yrkesmässigt bedrivet fiske. Då den igångsatta utredningen direkt föranletts av riksdagens hemställan, anser jag mig icke ha anledning att — med frångående av den av riksdagen angivna ramen —

föranstalta om utredning jämväl av frågan om restitution av skatt för bensin, som användes vid skogsbruket.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till statsrådet för att jag har fått min interpellation besvarad. Men jag måste samtidigt säga, att svaret är ett mycket byråkratiskt aktstycke, något som egentligen förvånar mig, ty jag tror inte att finansministern själv är någon byråkrat.

Finansministern säger, att han inte haft anledning att gå utanför ramen av fjolårets riksdagsskrivelse. Ja, vi försummade ju att motionera om restitution av bensinskatt för skogsbruket, när propositionen om den skärpta bensinskatten framlades i fjol. Ibland motionerar man för mycket men ibland tyvärr också för litet. Jag för min del levde i den föreställningen, att skogsbruket skulle följa med jordbruket — åtminstone i mina trakter äro vi vana vid att jordbruk och skogsbruk höra ihop — och därför trodde jag inte att det skulle behövas någon motion speciellt för skogsbruket. Om en motion hade förelegat vid förra årets riksdag, som särskilt nämnt skogsbruket, så är jag övertygad om att bevillningsutskottet tagit med det.

I detta sammanhang skall jag be att få uttala min tillfredsställelse över att statsrådet har tagit med trädgårdsskötseln, fastän inte heller den var särskilt omnämnd i riksdagsskrivelsen.

Vad skogsbruket beträffar har ju skogsstyrelsen, någon månad efter det utredningen tillsattes, i en skrivelse till Kungl. Maj:t begärt att utredning skulle ske även om restitution för skogsbruket. Jag tror att denna skrivelse avläts den 7 december i fjol, men jag vet inte om den ens har blivit remitterad till utredningen — jag skulle inte tro det, att döma av innehållet i det svar som jag i dag har fått.

Jag skall inte, herr talman, upprepa de skäl för restitution när det gäller skogsbruket, som jag har återgett i min interpellation, utan jag får väl nu via riksdagsprotokollet rikta en vädjan till che-

Om restitution av tilläggsskatten å skogsbrukets bensin.

fen för jordbruksdepartementet, att han som högste målsman för skogsbruket intresserar sig för den här frågan.

Jag vill till sist bara anmärka, att råvarupriserna på skogsprodukterna som alla veta för närvarande äro utsatta för en hård pressning, och jag tycker att det med hänsyn därtill är en särskilt ömtålig sak att låta sådana här kostnadsfördyringar kvarstå. I går kväll hörde vi i radioekot professor Svernilson meddela, att för närvarande inte mindre än två tredjedelar av våra dollarinkomster härröra från skogsbruket. Det är, herr talman, mycket viktigt att inte skogsbruket fördyras så, att exporten försvåras.

Herr VELANDER: Herr talman! Det spörsmål, som interpellanten här har rest, har ur principiella och praktiska synpunkter sådan betydelse, att det bör kunna föranleda något inlägg även från annan än interpellanten. Det berör ju bland annat den mera centrala princip, som hitintills har varit vägledande för statsmakterna, när det gällt beskattningen av motorismen, nämligen att till grund för denna beskattning skall ligga den vägslitning eller de kostnader för vägväsendet, som orsakas detsamma genom motorismen. Från sådana utgångspunkter har man mycket lätt att förstå interpellanten, då han menar, att skogsbrukets intressen i förevarande sammanhang borde ha vunnit beaktande.

Att frågan härom aktualiserats beror också mycket på den synnerligen kraftiga skärpning av bensinbeskattningen, som genomfördes vid nästlidet års riksdag, då skatten höjdes från 18 till 45 öre för liter. Därtill kommer att bevillningsutskottet och även riksdagen, med godkännande av bevillningsutskottets uttalanden förra året, hade den inställningen, att även andra intressen än jordbrukets och fiskets borde kunna beaktas. Utskottet uttalade nämligen att verkningarna av den skärpta bensinbeskattningen inte borde gå ut över den speciella näringsgren eller den verksamhet, som gjordes till föremål för eller drabbades av denna skärpta beskatt-

ning. Om finansministern sålunda inte lagt alltför stor vikt vid formuleringen av utskottets kläm, hade han nog kunnat komma fram till att det hade förelagat skäl att bestämma ramen för utredningen något vidare än som skett.

Men även om man nu närmast har att taga sikte på bevillningsutskottets betänkande från fjolåret, bör man emellertid inte bortse från vad som har sagts i tidigare sammanhang i det hänseende, som vi här söka beakta. Redan år 1938 ha bevillningsutskottet och riksdagen sålunda uttalat, att Kungl. Maj:t måste förutsättas komma att ägna uppmärksamhet åt frågan, huruvida det är möjligt att vidtaga åtgärder till lindrande av bensinskattens verkningar för förbrukare, som rätteligen icke böra drabbas därav. Även 1939 års bevillningsutskott och riksdag fullföljde denna tanke i det att det uttalades att, om man medger en lindring av bensinbeskattningen för vissa kategorier förbrukare, exempelvis jordbruket, måste det föra med sig att samma förmåner skola tillkomma andra, som inte förorsaka den vägslitning eller de ökade kostnader för vägväsendet, som bensinbeskattningen är avsedd att täcka.

Man har ju olika former av skogsbruk. Ett stort antal av landets jordbrukare exempelvis idka också skogsbruk, och man har litet svårt att förstå, att priset eller skatten för bensin skall skifta allteftersom en svensk bonde med sin bensindrivna traktor befinner sig på den ena eller andra sidan av gränsen mellan hans inägor och hans skog. Det ligger nära till hands åtminstone för lekmannen att fråga sig, om inte den, som använder en bensindriven traktor i skogsbruket och som inte utnyttjar de allmänna vägarna utan endast de skogsvägar, som han bekostat själv, också bör få åtnjuta de förmåner i fråga om bensinbeskattningen, som till äventyrs skola tillkomma jordbrukets utövarer.

Jag tror också, att man genom den gränsdragning, som departementschefen i direktiven för utredningen har inlåtit sig på, kommer att försvåra en rationell lösning av den fråga som bevillningsut-

Om restitution av tillägsskatten å skogsbrukets bensin.

skottet och riksdagen i fjol avsågo att aktualisera. Jag menar alltså, att en lösning därav ur tekniska synpunkter kommer att väsentligen försvåras genom att det i många fall blir alltför svårt att dra gränsen mellan jordbruk och skogsbruk.

Interpellanten ställde i det uppkomna läget sin förhoppning till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet. Jag undrar dock om inte uppmärksamheten alltjämt främst bör gälla statsrådet och chefen för finansdepartementet. Jag är därför djärv nog att vädja till honom, att han måtte ta ifrågovärande spörsmål under förnyat övervägande och om möjligt utvidga direktiven för den sittande utredningen så, att den får omfatta även skogsbruket. Annars blir det väl så, att, om man nu nöjer sig med den begränsade utredning, som direktiven tagit sikte på, det inom en relativt kort tid måste bli en ny utredning, ty den grundläggande principen kan man inte springa ifrån, den nämligen att utöware av verksamhet eller näring, som begagna sig av bensin utan att slita de allmänna vägarna, inte heller skola vara med om att betala skatter, som äro avsedda just att utgöra ersättning för väglitningen.

Herr NÄSLUND: Herr talman! Jag skall till att börja med be att få instämma i de synpunkter, som nu senast framfördes av herr Velander. Jag vill dessutom understryka angelägenheten av att de spörsmål, som här rests av interpellanten, bringas till en lösning.

Utöver vad som redan är sagt ber jag få framhålla, att man på grund av råvaruminskningen i våra skogar, då företrädesvis norrlandsskogarna, i stor utsträckning blivit hänvisad till att tillvarataga s. k. skräpskogar, ofta långt avlägsna. Inom sådana områden utgöra traktorerna ett mycket användbart hjälpmedel för att tillvarataga dessa råvaror.

Jag skall inte förlänga debatten ytterligare. Jag har endast velat understryka, att det här är fråga om ett för skogs-

bruket synnerligen angeläget spörsmål, och jag instämmer i den vädjan, som herr Velander riktade till finansministern, att han måtte taga under omprövning, huruvida inte den sittande utredningen kan få vidgade direktiv, där man beaktar de synpunkter, som här framförts.

Herr statsrådet WIGFORSS: Herr talman! Om jag har svarat så kort, som jag erkänner att detta svar är, så är det inte alls av några byråkratiska hänsyn, utan det är därför att jag från början har betraktat detta som en mycket besvärlig fråga. Det går ju lätt att säga att man inte kan skilja mellan jordbruk och skogsbruk. Det finns så många jordbrukare, som ha skogsbruk, och man har ju de stora bolagen, som också ha skogsbruk. När man börjar att sträcka ut en sådan fråga som denna om restitution, vet man inte till sist var man hamnar, och eftersom jag nu representerar de intressen, som kunna kallas för fiskaliska, d. v. s. att släppa ifrån så litet som möjligt av inkomsterna, är det naturligt att jag håller mig till vad riksdagen har skrivit. Jag hade verkligen trott att när utskottet skrev på detta begränsade sätt så hade man prövat omfattningen av denna skatt och icke vågat sig på att gå utöver jordbruket. Det skulle kunna hända att herr Velander, som kanske satt med vid behandlingen i bevillningsutskottet, skulle kunna upplysa huruvida man där inte alls talade om den här saken eller om man möjligen efter närmare övervägande stannade vid denna inskränkning. Det hade ju heller inte varit någon svårighet att motionera vid riksdagens början. I så fall hade det blivit möjligt för riksdagen att yttra sig om saken, och då hade vi ju fått se, om bevillningsutskottet hade gjort ett förbi-seende eller om det var efter moget övervägande som man hade gjort denna begränsning. Tills vidare förefaller det mig som om det vore riktigare att hålla sig till vad bevillningsutskottet har skrivit.

Om restitution av tillägsskatten å skogsbrukets bensin.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! Jag känner inte närmare till behandlingen av denna fråga i bevillningsutskottet i fjol, då jag inte satt på ärendet.

Anledningen till att jag inte motionerat i år är, att det brukar dröja så länge innan en motion behandlas, att jag förmodade att utredningen då kunde ha varit färdig. Jag trodde faktiskt att det inte skulle behövas mer än denna lilla påstötning för att skogsstyrelsens begäran om utredning skulle bli effektuerad i finansdepartementet.

Herr VELANDER: Herr talman! Jag är inte i stånd till att nu mera ingående vittna om bevillningsutskottets handläggning av detta ärende i fjol. Jag skulle dock tro, att det inte talades så mycket om någon skillnad i behandlingen mellan jordbruk och skogsbruk. Jag tror inte heller, att det lades ned något särskilt intresse just på själva skrivningen, därför att man väl utgick ifrån att om det skulle bli en utredning, så skulle direktiven för denna inte bli alltför snäva.

I mitt tidigare anförande sökte jag göra gällande, att vad bevillningsutskottet rent formellt gav uttryck åt i fjol inte var ett uttryck för en verkligt enhetlig mening, ty 1938 yttrade man sig så, och 1939 yttrade man sig så. Bevillningsutskottet gav dock uttryck för den uppfattningen, att ingen verksamhet och ingen näring skulle svara för konsekvenserna av den skärpta bensinbeskattningen, utan denna skulle få slå igenom i priserna eller också skulle verkningarna därav på annat sätt mildras. Det förefaller emellertid som om dessa verkningar inte kunna hävas genom en hänvisning till att de få slå igenom i priserna, ty när det gäller skogsbruket såsom sådant, även om man då ger detta begrepp en mycket vid syftning och liksom finansministern nyss talar om bolagen, som driva skogsbruk, finns det ingen möjlighet att den ökade belastning, som den skärpta bensin-skatten medför, kan slå igenom i priserna. Från sådana utgångspunkter

måste jag alltjämt beklaga, att inte finansministern kunnat inlåta sig på en utredning mera omfattande och mera klarläggande än vad som kan förväntas av den nu sittande. Det är ju värt respekt att finansministern vill i allo fullfölja bevillningsutskottets och riksdagens intentioner, men jag är inte alldeles på det klara med att det är en regel, från vilken han anser att inte något undantag skulle kunna göras. Även om det låter sig göra att falla tillbaka på det rent fiskaliska intresse, som nyss åberopades av finansministern, så borde han, eftersom det här ändå gäller en mycket svår fråga, ha inlåtit sig på ett försök att i ett sammanhang och i största möjliga utsträckning vinna det klarläggande som i tidigare sammanhang icke vunnits.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 47, angående anslag till fria resor för barn m. m.; och

nr 48, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 49, angående anslag till vissa byggnadsarbeten å Bogesunds egendom m. m.; och

nr 51, angående anslag till lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 52, med förslag till förordning om uppskov med allmän fastighetstaxering, m. m., hänvisades propositionen, i vad den avsåg förslaget till förordning om uppskov med allmän fastighetstaxering, till bevillningsutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 53, med förslag till lag angående

ende ändrad lydelse av 10 § 2 mom. lagen den 20 december 1940 (nr 1044) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 54, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 55, angående anslag för budgetåret 1949/50 till avlöningar vid de allmänna läroverken;

nr 57, angående anslag till anskaffande av ny apparatur för den allmänna skärmbildsundersökningen; och

nr 59, angående fortsatt disposition av ett äldre reservationsanslag.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 61, angående godkännande av en mellan Sverige och Finland den 17 februari 1949 avslutad överenskommelse om flottningen i Torne och Muonio gränsälvar m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, statsutskottets utlåtanden nr 29—32, bevill-

ningsutskottets betänkanden nr 3—8, bankoutskottets utlåtanden nr 4 och 13, första lagutskottets utlåtande nr 7, andra lagutskottets utlåtande nr 4 samt första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 45, 50, 56, 58, 60 och 62—66.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 24, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 9 § 1 mom. förordningen den 20 juni 1941 (nr 577) angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur.

Herr *Andersson, Jones Erik*, väckte en motion, nr 235, om tillsättande av ett tillfälligt utskott för revision av ordningsstadgan för första kammaren.

Motionen bordlades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.39 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 2 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Herr *Rosenberg* anmälde, att han åter funnit sig vid riksdagen.

Fröken *Amundson* infann sig och intog sin plats i kammaren.

Herr statsrådet *Mossberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 67, angående reglering av priserna på fisk;

nr 68, angående åtgärder till stödjan- de av oljväxt- samt hamp- och linod- lingen m. m.;

nr 69, angående godkännande av en mellan Sverige och Danmark träffad överenskommelse angående återbetalning av vissa under åren 1945 och 1946 läm- nade svenska statskrediter till Danmark;

nr 70, angående fullmakt att i arbets- löshetsbekämpande syfte igångsätta ar- beten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47;

nr 71, med förslag till stat för försva- rets fastighetsfond för budgetåret 1949/ 50;

nr 73, angående ändring i bestämmel- serna om disposition av krigsmateriel- verkets rörelsekapital;

nr 74, angående anordnande av loka- ler för statens rättsläkarstation i Lund, m. m.;

nr 75, angående vissa anslag till barn- morskeläroanstalterna; och

nr 76, angående anslag till landsfis- kalerna m. fl.

Ang. tidsschemat för avlämnande av kungl. propositioner.

Jämlikt § 20 av kammarens ordnings- stadga hade herr *Domö* till hans excel- lens herr statsministern framställt följän-

de fråga: »Är Eders Excellens i tillfälle att lämna kammaren upplysningar om orsakerna till att ett betydande antal kungl. propositioner icke framlagts inom avsedd tid samt i vad mån riksdagen i fortsättningen kan påräkna att förutsatta propositioner avlämnas inom de tids- terminer, som angivits i förteckningen över propositioner, avsedda att framläg- gas för 1949 års riksdag?»

Hans excellens herr statsministern **ER- LANDER**, som tillkännagivit, att han ha- de för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Domös* berörda fråga, er- höll ordet och anförde: Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr *Domö* har frågat mig, om jag är i tillfälle att lämna kammaren upplysningar om orsakerna till att ett betydande antal kungl. propositioner icke framlagts inom avsedd tid samt i vad mån riksdagen i fortsättningen kan påräkna att förutsatta propositioner avlämnas inom de tidster- miner, som angivits i förteckningen över propositioner, avsedda att framläggas för 1949 års riksdag.

Önskvärdheten av att genom ett prak- tiskt tidsschema för avlämnande av kungl. propositioner smidigt reglera statsmakternas arbete har ju oftare fram- hållits icke minst vid behandlingen av antagna ändringar i riksdagsordningen. Redan före detta års riksdags samman- träde utarbetades en förteckning över propositioner, avsedda att därunder framläggas. Denna plan meddelades sedermera kamrarnas talmän. Den betyd- liga divergensen mellan denna plan och den faktiska tidpunkten för åtskilliga propositioners avlämnande väckte emel- lertid redan i början av riksdagen min oro. På min föranstaltning hölls därför den 9 februari en överläggning inför statsråden *Quensel* och *Danielson* mellan statssekreterarna hos de olika statsde- partementen i denna angelägenhet. Med anledning av herr *Domös* fråga har jag

Ang. tidsschemat för avlämnande av kungl. propositioner.

infordrat och erhållit skriftliga redogörelser från departementen om skälen till propositionernas försening.

Skälen till förseningen äro flera. I den mån den önskvärda ordningen icke kan genomföras, att Kungl. Maj:ts propositioner föreligga färdiga redan vid tiden för riksdagens början, torde det vara omöjligt att på förhand fastställa ett exakt datum för avlämnandet. En viss marginal i tiden såväl bakåt som framåt torde böra beräknas. Det visar sig ju även i år att i åtskilliga fall propositioner kunnat avlämnas före i förteckningen angiven tidpunkt eller med endast obetydlig försening. Men även om här kan bortses från sådana mera oväsentliga rubbningar i arbetsplanen, är det uppenbart, att verkliga olägenheter kunna vållas genom längre förseningar. På regeringens vägnar vill jag livligt beklaga dylika, som tidigare förekommit och icke heller i år kunnat undvikas. Jag vill i korthet sammanfatta de huvudsakliga svårigheter som orsakat dem.

Den viktigaste faktorn är onekligen att varken, departementen, de centrala ämbetsverken eller andra myndigheter utrustats med personal i sådan omfattning, att den starka temporära arbetsbelastningen, som framför allt budgetarbetet men även utarbetandet av propositionerna medför, kan bemästras utan stora svårigheter. Det förtjänar i detta sammanhang påpekas, hur helt, för att icke säga till övermått arbetskraften tas i anspråk hos de berörda statstjänstemännen. Här emot kan givetvis invändas, att det är regeringens sak att tillse, att personalen blir tillräcklig. Jag får då hänvisa till den ytterligare sparsamhet, som av statsfinansiella skäl regeringen tillämpar vid tillgodoseendet av personalbehovet.

En stor betydelse har vidare de nya propositionstidernas inverkan på arbetet i stort. För att ta aktuella exempel från ett visst område vill jag framhålla, att socialministern plägat lämna sina förslag rörande arbetsmarknadsanslag och anslag till bostadspolitiken först i april eller maj. Dessa ha nu upptagits att avlämnas den 22 mars, och det är självklart, att den forcering som detta inne-

bär påverkar det övriga propositionsarbetet. Vidare synes det ännu icke riktigt stå klart för myndigheter och utredningsmän, vilka konsekvenser de numera tillämpade terminerna äga för utredningar som ligga till grund för propositioner. Då vissa utredningsresultat förelegat först vid en tidpunkt som redan i förhållande till den propositionsordning, som har tillämpats under senare år, varit sen, betyder detta att arbetsbelastningen på departementens statssekreteraravdelningar ytterligare ökas under årets första månader, om nämligen den nya ordningens regler skola kunna hållas, vilket givetvis har konsekvenser även för andra propositioner än dem som ifrågasvarande utredningar avsett. Detta har sålunda särskilt gällt i år men torde innebära en svårighet som efter hand kan övervinnas.

En tredje faktor, som har betydelse för den påtalade förseningen, är den grundlagsenliga behandlingen av åtskilliga propositioner i lagrådet. Även om denna i allmänhet och i stort plägar utan rubbningar kunna inarbetas i planen för förberedelsearbetet, har den i varje fall i år visat sig innebära en försening, som i viss mån återverkat på flera punkter i propositionsförteckningen. Sålunda har det icke varit möjligt att på förhand bedöma den behöfliga granskningstiden hos lagrådet beträffande den betydelsefulla frågan om föräldrabalken.

Till de synpunkter på förseningen av föräldrade propositioner till årets riksdag, som jag här anför, kan jag sammanfattningsvis foga den anmärkningen, att den strax i början av året gjorda tidsberäkningen tyvärr varit alltför optimistisk. Det skulle föra för långt att i varje enskilt fall genomgå skälen till de uppskov som blivit nödvändiga. De allmänna orsakerna som jag nämnt torde vara tillfyllest. De besvärliga återverkningarna på riksdagsarbetet äro synnerligen beklagliga. Men jag kan försäkra frågeställaren och kammaren om att regeringen har sin uppmärksamhet fäst på denna angelägenhet. Och det är min förhoppning, att en anpassning efter de nya reglerna efter hand skall göra det möjligt

Ang. tidsschemat för avlämnande av kungl. propositioner.

att få en mera tillfredsställande ordning till stånd.

Herr DOMÖ: Herr talman! Det är kanske ganska vanligt, att vi talesmän för riksdagen beklaga oss över att regeringen icke framlägger propositionerna i tid. I år finns det dock enligt min uppfattning särskild anledning att stryka under det otrevliga och besvärliga i att propositionerna komma för sent. Vi få ju en ny arbetsordning för riksdagen som syftar till kortare och effektivare riksdagsperioder. Särskilt har man velat få riksdagsarbetet på våren och försommaren kortare. Därvid räcker det inte med ändringar i bestämmelserna. Riksdagen måste få arbetsmaterialet i tid.

Jag är den förste att medge, att det kan finnas skäl för förseningar, men just i år hade det varit önskligt att man kommit fram till en bättre tingens ordning. Det är inte utan att man funderar på huruvida det definitiva förslag till ändring i riksdagsordningen, som vi nu snart ha att vänta, verkligen kommer att kunna fullföljas.

Statsministern talade om att man inte har tillräcklig arbetskraft. Detta har även förut anförts som skäl för förseningarna. Jag vet så väl, hur pressade statssekreterarnas avdelningar äro för att få fram propositionerna i tid. Men det är väl på detta område som på andra, att om man en rätt lång följd av år har sett, att det är omöjligt med nuvarande ordning, så får man sätta in mera arbetskraft. Det har sannerligen inte saknats exempel på utökningar i administrationen. Vi här i riksdagen ha många gånger tyckt att dessa varit alldeles opåkallade — i synnerhet ha vi reagerat mot tendensen att nu forcera fram nya ämbetsverk och vad de kallas, dessa centralinstanser. Men på detta område tror jag det är skäl att taga steget ut och verkligen göra en kraftanstängning för att förse Kungl. Maj:ts kansli med betydande förstärkningar just på statssekreteraravdelningarna.

Statsministern talade om att man har

anledning att tänka på kostnaderna. Ja, visst har man det. Men ser man sakerna i sitt sammanhang, så inser man, att även riksdagskostnaderna bli mycket större, om propositionerna dröja, och om man jämför kostnaderna för arbetskrafterna i Kungl. Maj:ts kansli med kostnaderna för riksdagsarbetet, äro proportionerna sådana, att det mycket väl kan vara god ekonomi att öka ut kansliet.

Visst ha vi en arbetsam regering — jag klagar ingalunda på den. Man märker i tidningarna, hur arbetsam regeringen i själva verket är, icke minst då det gäller att förklara sin egen politik för folket ute i bygderna. Många gånger har jag hört sägas, vilket naturligtvis är ett uttryck för beundran för de stora insatser de olika statsråden göra i sin information av allmänheten: När ha statsråden egentligen tid att regera? Kanhända borde också en viss uppmärksamhet ägnas åt frågan om en behöflig koncentration i propositionsarbetet — även från statsrådets sida — i synnerhet under den första riksdagstiden.

Nu blir det så, att en hel del folk säger: »Riksdagen fördröjer sitt arbete; det är ingen plan och ordning i det.» Det är gunås så, att ofantligt mycket brister i riksdagens arbetsordning. Här behövs planläggning och rationalisering. Men jag får erinra statsministern om att en stor del av orsakerna till det klank som nu riksdagen får beror på, att regeringen kommer för sent med sina propositioner. Regeringen borde kanske ta en hel del av det allmänna klandret för riksdagens fördröjande — i långt högre grad än den gjort. Riksdagen har tillräckligt med egna synder på detta område utan att också behöva bära regeringens. En regering, som säger sig skola sörja för planmässighet i produktion och annat, måste naturligtvis tänka på att riksdagens produktion också är rätt viktig, och framför allt kan kvaliteten i hög grad bli lidande på att vi få en forcerad arbetstakt i slutet av riksdagsperioderna.

Om vi se på situationen just nu, så är det ett fyrtiotal propositioner, som skul-

Ang. tidsschemat för avlämnande av kungl. propositioner.

le ha varit avlämnade före den 1 mars men som icke ha kommit. Nu fingo vi ju en hel del i dag, och de sista dagarna i februari lämnades visst en hel del, men det är ju ändå en ganska anmärkningsvärd eftersläpning. Den förklaring som statsministern gav, att det var remissen till lagrådet som orsakat fördröjningar, kan ju vara giltig i något enstaka fall, men någon betydande orsak till den allmänna förseningen kan ju inte denna grundlagsenliga behandling av en del frågor vara.

Jag skall icke fortsätta att klanka; det tjänar inte så mycket till. Det är alltid så, att när man vill komma till ett annat resultat, så visar sig vägen vara kantad med besvärligheter i mycket högre grad än den är kantad med de goda föresatserna. Låt mig dock ett ögonblick återgå till årets förhållanden.

Vi fingo i fjol en höstriksdag, därför att vissa förslag som skulle läggas fram voro brådskande. Det gällde särskilt arbetarskyddslagen. Andra lagutskottet hade fullt upp att göra till den grad, att vi allihop fick svårt att komma härifrån före jul. Det sades då, att det var mycket viktigt att vi fingo göra undan det arbetet i höstas för att inte årets arbete skulle bli försenat. Jag vet inte hur det är, men jag har det intrycket, att andra lagutskottet mycket väl skulle ha kunnat hinna ägna sig åt uppgiften med arbetarskyddslagen under den månad som nu har gått.

Ja, på detta sätt, herr talman, skulle man nog kunna fortsätta en stund. Jag vill bara säga, med all förståelse för svårigheter som regeringen har haft och för oberäknade och nytillkomna besvärligheter, att det är en ganska beklaglig situation vi befinna oss i. Den kan nog i viss mån förklaras, men jag har mycket svårt att finna, att statsministern har kunnat ge ett nöjaktigt för svar för den.

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**: Nej, jag förstår mycket väl, att herr Domö inte tycker att det är något nöjaktigt svar. Jag har liksom herr

Domö den uppfattningen, att det är beklagligt, att vi kommit i det läget, att så pass lång tid av riksdagen gått utan att riksdagen fått mer än statsverkspropositionen att verkligen på allvar syssla med. Däremot tror jag nog att herr Domö får medge, att de förklaringar jag lämnade kunna betraktas såsom tämligen klarläggande. Herr Domö vet mycket väl själv som gammal departementschef, att dessa klagomål alltid komma. Det var precis likadant på den tid, då vi hade nöjet att ha herr Domö som kollega i regeringen. Riksdagen kände sig även då ofta irriterad över denna brist på förmåga att komma med propositioner i tid, som samlingsregeringens ledamöter lade i dagen.

Jag kommer mycket väl ihåg den debatt som fördes här på den tid, jag var statssekreterare i socialdepartementet, då den dåvarande statsministern den 15 mars 1939 var i samma situation som jag är i dag och den dåvarande koalitionsregeringen fick mobilisera sina motiv för att man i mars månad fortfarande icke hade fått fram tillräckligt antal propositioner. Det är beklagligt, men jag tror jag kan säga, att man ändå för närvarande anstränger sig kraftigt för att med ledning av de erfarenheter, som de nya propositionstiderna nu ge oss för första gången, komma fram till ett slut på ett tillstånd i förhållandet mellan regering och riksdag, som varat så länge som regering och riksdag haft så mycket med varandra att göra som de fått genom den kolossala tillväxten av riksdagsarbetet. Det var ingen konst på den tiden, då det var obetydliga ärenden som presenterades för riksdagen utom kanske ett eller två stora lagförslag, vare sig för riksdagen eller regeringen att ordna sitt arbete. Problemet har uppstått nu, och herr Domö vet av egen erfarenhet, hur pass svårbemästrat det ter sig, när man ser det inifrån.

Herr Domö sade, att det kanske kunde förebringas något slags skäl för varje enskild propositions försening men att detta ändå inte ger förklaringen till den allmänna försening som inträffat. Jag vill då svara, att det är ju ändå så, att

Ang. tidsschemat för avlämnande av kungl. propositioner.

den allmänna förseningen beror på att det i varje individuellt fall har funnits ett skäl, som gjort att propositionen har blivit försenad. Jag nämnde att några propositioner hade blivit försenade på grund av granskningen i lagrådet, och jag kunde nämna en del andra som blivit försenade, därför att avtalsförhandlingar med kommuner pågå och icke ha kunnat avslutas utan att koppla bort kommunerna från möjligheten att förhandla. Jag tror inte det går att förbise, att sådana möjligheter att förhandla måste Kungl. Maj:t ha, om det skall finnas en möjlighet att administrera de mycket invecklade problem som för närvarande möta. Jag tror att om herr Domö vill göra sig omaket att gå igenom de förklaringar, som statssekreterarna ha lämnat på de olika fallen av förseningar, skall han finna, att det i de olika fallen visst finns bärande skäl för förseningen och att man mötts av mycket stora svårigheter att få fram propositionerna i tid.

Men jag upprepar vad jag sade nyss: De granskningar, som vi nu göra av motiven och skälen, skola vi fullfölja och på det sättet försöka få slut på en tradition som varat åtminstone 10—15 år, oberoende av vad det funnits för regeringar, nämligen att propositionerna kommit för sent.

Vidare säger herr Domö, att om det verkliga skälet är brist på arbetskraft hos departementen, så böra vi anskaffa arbetskraft. Om det vore så, att jag skulle kunna klara detta genom att föreslå t. ex. en fördubbling av statssekreteraravdelningarna överlag, så medger jag att det kanske vore skäl i att överväga detta. Men det är inte så enkelt. Om vi på allvar skulle följa herr Domös recept, skulle det betyda en mycket betydande personalförstärkning hos nästan alla våra centrala ämbetsverk, som ha sina löpande uppgifter att sköta: medicinalstyrelsen, skolöverstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, pensionsstyrelsen m. fl. De ställas inför problemet att jämte sitt löpande arbete på några få månader förse regeringen med det material som sedan skall överlämnas till riksdagen. Menar

herr Domö, att det skulle vara rimligt, att man skulle, oberoende av att det ändå är temporära uppgifter det gäller, hos dessa ämbetsverk anställa en så betydande mängd, icke billig utan högkvalificerad arbetskraft, så högkvalificerad, att den verkligen skulle kunna ta itu med förberedelsen till budgetarbetet? Det är en ny och mycket spendersammare hållning gent emot den svenska byråkratien, som jag noterar hos högerledaren, men då tror jag högerledaren får vara beredd att ta konsekvenserna, nämligen att allmänheten kan ha lika stor rätt att av ämbetsverken begära en lika flott behandling som här ifrågasättes för regering och riksdag, så att vi få bygga ut administrationen för att det över huvud taget skall gå snabbare och snabbare att klara även de löpande ärendena. Jag tror att det varit klokt, att regering och riksdag av sparsamhetshänsyn ha varit så försiktiga som de varit, även om det har vållat oss en del bekymmer.

Jag slutar med att upprepa vad jag redan två gånger har sagt: Vi komma att underkasta förseningarna en fortlöpande granskning, och jag hoppas att vi med tiden skola kunna hitta de metoder, som utan en alltför stark ansvällning av byråkratien göra det möjligt för oss att få slut på förseningen av propositionerna.

Till sist vill jag rätta ett missförstånd. Att höstriksdagen inkallades, berodde ju på att den måste inkallas för att taga ställning till Marshallpropositionen. Det var alltså ingen diskussion om huruvida vi skulle ha höstriksdag eller ej. Däremot sade man sig, att när den ändå skulle inkallas, kunde den dessutom få tid att i lugn och ro pröva ett av de största lagstiftningsärenden som förelagts riksdagen, nämligen arbetarskyddslagstiftningen. Jag tror inte man bör rikta någon kritik emot att vi begagnade det tillfället. Jag tror att det var i hög grad nyttigt icke minst med hänsyn till möjligheten att i lugn och ro få pröva denna omfattande fråga, att höstriksdagen måste inkallas för behandling av Marshallpropositionen.

Ang. tidsschemat för avlämnande av kungl. propositioner.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Jag tror inte det vore riktigt, om denna debatt skulle få gå förbi utan att det från något håll lämnades upplysningar om hur de försenade propositionerna kunna inverka på utskottsarbetet. Statsministern har inte berört den punkten och inte heller herr Domö.

Jag är ledamot av andra lagutskottet, och jag har följt dess arbete i år i detalj.

Andra lagutskottet fick den 8 februari i år en proposition. Det var den första proposition utskottet fått, och den kom alltså en månad efter det att riksdagen hade börjat. Det var en mycket enkel proposition. Dess behandling tog blott en stund. Andra lagutskottet har dessutom haft ett antal motioner att behandla, av vilka emellertid de svårare ha remitterats ut till myndigheter och institutioner för yttrande. Hittills har andra lagutskottet under de sju veckor, som riksdagen varit samlad, med undantag för ett sammanträde för konstituering och ett sammanträde för remiss av de motioner, vilka utskottet ansett böra remitteras, haft tillfälle att sammanträda fyra gånger. Den sammanlagda sammanträdestiden för dessa fyra gånger har varit fyra timmar. Den sammanlagda tiden är alltså för dessa sammanträden lika lång som längden av ett sammanträde under normala förhållanden. Under dessa fyra sammanträden ha vi behandlat och justerat dels utlåtandet över propositionen och dels utlåtandet över samtliga oremitterade motioner. Vi ha med andra ord för närvarande inte ett dugg att göra.

Det sista sammanträde vi hade hölls den 23 februari, och sedan dess har utskottet inte kunnat sammanträda. Nu har det visserligen avlämnats några propositioner, som enligt de hittills tillämpade beräkningsgrunderna skola komma till andra lagutskottet, men för dem löper ju fortfarande motionstiden, varför andra lagutskottet inte torde kunna sammanträda på ännu en vecka. Det blir då en fullständigt sammanträdeslös tidsperiod av två veckor, till ungefär den 8 eller den 10 mars. Då kan utskottet sam-

manträda för behandlingen av propositionerna. När motionstiden för propositionerna är utgången, kommer det alltså att ha förflutit två månader från riksdagens början, under vilken tid andra lagutskottet praktiskt taget har varit arbetslöst.

Herr Domö var inne på en annan sida av frågan, när han talade om att ett tidigare avlämnande av propositioner skulle innebära en besparing ur riksdagskostnadernas synpunkt. Ja, i ett utskott som andra lagutskottet ha vi givetvis anställda två kvalificerade jurister. För närvarande råder vid domstolarna en utomordentlig brist på kvalificerade jurister, och dessa två togos därifrån, trots det att deras arbetskraft behövs där. De kommo alltså hit, och nu få de gå här under bortåt ett par månader nästan utan arbete. Detta måste jag beteckna såsom ett slöseri. Det är, tror jag, en synpunkt, som inte har tillräckligt framhållits i debatten.

Jag skulle kunna se denna fråga ur en annan synpunkt. Herr statsministern var inne på frågan om anledningarna till höstriksdagens sammankallande förra året. Det är alldeles riktigt, att Marshallpropositionen var ett avgörande skäl för att sammankalla höstriksdagen. Men det var inte skälet till att höstriksdagen förlängdes, utan detta berodde på arbetarskyddslagstiftningen. Jag skulle kanske kunna våga uttala, att om arbetarskyddspropositionen, som behandlade ett lagförslag, vilket icke skulle träda i kraft förrän den 1 juli 1949, avlämnats, — i stället för till höstriksdagen — den 12 januari i år, så att motionstiden hade utgått 10 dagar senare, hade andra lagutskottet i detta nu under den långa tidsperiod, som det gått sysslolöst, haft tillräcklig tid att behandla arbetarskyddslagstiftningen.

Det må kanske tillåtas mig att säga att en reform som leder till att propositionerna skulle kunna avlämnas i tid vore mycket viktigare än en reform av riksdagens arbetsformer. För att möjliggöra propositionernas tidigare avlämnande kunna flera linjer tänkas. I förekommande fall kan en förstärkning

Ang. tidsschemat för avlämnande av kungl. propositioner.

av kansliets arbetskraft tänkas ifrågakomma. Jag förstår inte, varför det skulle behövas någon så utomordentligt stor förstärkning därav, för att man skulle nå det målet, att propositionerna skulle kunna lämnas några månader tidigare. Lagrådets behandling av en fråga kan naturligtvis högst väsentligt fördröja framläggandet av en proposition i ämnet om det vill sig illa. En dubbelring av lagrådet skulle emellertid kunna tänkas genomförd. I stället för ett lagråd på fyra ledamöter skulle man kunna tänka sig två parallella lagråd med tre ledamöter i vardera för att man fortare skulle bli klar med lagfrågorna.

Det kan också tänkas att man gör en inskränkning beträffande remisserna. Jag gjorde för ett antal år sedan en utredning beträffande Uppsala läns länsstyrelse, och jag fann, att under det år, som min undersökning gällde, denna hade att besvara en remiss av ett kommittébetänkande var 14:e dag.

Som slutsats skulle jag vilja framhålla, att reformer i dessa riktningar äro mycket viktigare än de reformer i fråga om riksdagens arbetssätt, som nu ifrågasätts. Jag tror för min del, att riksdagens arbetsformer inte alls äro så dåliga, under förutsättning att propositionerna komma i tid.

Hans excellens herr statsministern **ER-LANDER**: Herr talman! Jag förstår mycket väl, att en ledamot av andra lagutskottet tycker att det känns mycket ovant denna riksdag. Andra lagutskottet har ju varit ett av våra mest arbetstyngda och betydelsefulla utskott på grund av mängden av stora och viktiga frågor, som ha kommit till detta utskott för behandling. Nu blir det inte så vid denna riksdag; utskottet blir kanske nästan lika arbetslöst även i fortsättningen, herr Holmbäck. Av de propositioner, som upptagas i den här lämnade förteckningen, är det mycket få som komma till andra lagutskottet, men att av den anledningen att antalet propositioner, som skola behandlas av andra lagutskottet, är så litet, gripas av panik, tror jag är omotiverat.

Herr **DOMÖ**: Herr talman! Med hänsyn till mitt uttalande om riksdagens arbetsformer och dess eventuella försyndelser är jag ganska angelägen att undandröja ett eventuellt intryck därav som är oberättigat, nämligen att riksdagen skulle vara oduglig att arbeta. Jag vill därför framhålla att jag berörde denna sak, därför att den allmänna uppfattningen om riksdagen såsom en församling, som inte kan ordna sitt arbete effektivt, framför allt beror på den försenade propositionsavlämningen. Jag vill alltså lyfta bort från riksdagen en del av det klander, som man i allmänhet ger den, och överflytta denna på regeringen.

Herr statsministern sade, att om det finns giltiga förklaringar till att varje särskild proposition har blivit försenad, bör ju också förklaringen i sin helhet vara tillfredsställande. Ja, om man anser att det ovillkorligen måste vara på det sättet, att just de och de propositionerna skola läggas fram försenade på det sätt som skett. Men här finns en första liten möjlighet till en bättre ordning, t. ex. genom en koordinering av arbetet med propositionerna vid en mycket tidig tidpunkt. Man får i tid göra klart för sig vilka propositioner, man vill ha fram, och efter en prövning därav komma till en uppfattning om vilka som nödvändigtvis skola fram snabbt och påskynda deras iordningställande tidigare än just under de sista månaderna av året.

Den andra möjligheten är att ibland inskränka antalet propositioner. Skulle inte regeringen kunna ta sig en funderare på den saken? Det är gott och väl att kunna få ändra om en del saker och ting, men litet mindre brådska på en del områden kunde kanske också förtjäna att övervägas.

När jag talar om utökning av arbetskraft avser jag framför allt just Kungl. Maj:ts kansli. Myndigheterna utanför få naturligtvis också pressas, men därvidlag kan man helt säkert komma fram till anordningar som möjliggöra att de myndigheter, som skola avlämna förslag som i sin tur ligga till grund för propositionerna, göra detta tidigare än nu. Då behöver man inte i sista stund taga upp

Ang. resekort såsom legitimation vid vissa utlandsresor.

sådant som sedan skall komma fram till riksdagen i propositioner. Här är således en planläggning av propositionsarbetet mer än väl på sin plats, vilket jag tycker skulle passa den nuvarande regeringen, som gör anspråk på att verkligen planmässigt handlägga saker och ting. En självrannsakan skulle säkert vara ganska lämplig.

Så vill jag, herr talman, ge uttryck åt min glädje över att statsministern så oförbehållsamt som han här gjort har beklagat att förhållandena äro sådana som de äro. Det är alldeles riktigt att de ha varit sådana ganska länge, och gångna regeringar ha haft samma besvärigheter och gjort sig skyldiga till samma försummelse. Men ju längre detta fortgår, desto mera bestämda måste vi bli i vår uppfattning om att det här går inte längre — man måste rätta till saken. Just den omständigheten, att herr statsministern hade så positiva uttalanden på denna punkt, ger mig anledning tro att denna lilla frågestund inte har kunnat vara förgäves. På samma gång som jag är glad över statsministerns löfte att det skall bli bättre, vill jag dock tillfoga, att det skulle vara mig ännu kärare, om jag kunde tro att det verkligen blir bättre.

Ang. resekort såsom legitimation vid vissa utlandsresor.

Med stöd av § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Ericsson, Carl Eric*, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet framställt en så lydande fråga: »Är herr statsrådet villig vidtaga åtgärder för att sådana resekort, som kunde utfärdas enligt kungl. kungörelsen den 24 maj 1929 men vilka icke längre kunna användas på grund av kungl. kungörelsen den 7 november 1941 om skyldighet för svensk medborgare att vid utresa ur riket innehava giltigt pass, åter må kunna användas som enda legitimation vid svenska medborgares resor i de nordiska länderna?»

Ordet lämnades till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet

MOSSBERG, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, och nu yttrade: Herr talman! Herr Carl Eric Ericsson har till mig riktat följande fråga:

»Är herr statsrådet villig vidtaga åtgärder för att sådana resekort, som kunde utfärdas enligt kungl. kungörelsen den 24 maj 1929 men vilka icke längre kunna användas på grund av kungl. kungörelsen den 7 november 1941 om skyldighet för svensk medborgare att vid utresa ur riket innehava giltigt pass, åter må kunna användas som enda legitimation vid svenska medborgares resor i de nordiska länderna?»

Som svar ber jag att få anföra följande.

Efter överenskommelse mellan berörda länder utfärdades för Sveriges del bestämmelser om nordiska resekort genom kungörelse den 24 maj 1929.

Genom de restriktioner, som världskriget medförde, och händelseutvecklingen i våra grannländer kommo resekort ur bruk.

Möjligheten för svenska medborgare att vid resor till grannländerna använda denna legitimationshandling har upphört genom kungörelsen den 7 november 1941, som stadgar förbud för svensk medborgare, som ej innehar giltigt pass, att utresa ur riket. Från detta förbud äro emellertid undantagna vissa yrkesutövare, gränsbefolkningen och lappar.

Efter krigets slut gjordes framställningar från vissa länsstyrelser och andra myndigheter, föreningen Norden m. fl. om återinförande av det nordiska resekortet vid resor till grannländerna.

Från socialdepartementets sida riktades i juli 1946 till vederbörande i Danmark och Norge en förfrågan, huruvida man vore beredd att i stället för svenskt pass vid svenska medborgares resor till Danmark och Norge godtaga ett svenskt resekort, utfärdat av polismyndighet. Från dansk sida erhöles ett gynnsamt svar, medan man på norskt håll ställde sig avböjande. Med hänsyn härtill fick saken vila tills vidare. Den upptogs till förnyat övervägande i maj 1947. Inom socialdepartementet uppgjordes då ett

Ang. resekort såsom legitimation vid vissa utlandsresor.

förslag, att det nordiska resekortet skulle — under förutsättning av reciprocitet — återinföras vid resor till Danmark och Norge. Förslaget vidarebefordrades till de berörda länderna, men var där föremål för tveksamhet. Senare besked utvisa, att danska och norska vederbörande ej äro beredda att f. n. vidtaga åtgärder i den riktning, som angivits i förslaget, utan önska ställa frågan på framtiden. Med hänsyn härtill återkallade inrikesdepartementet i oktober 1948 förslaget.

Av min redogörelse framgår, att man från svensk sida på ett tidigt stadium efter krigsslutet tagit initiativ till återinförande av det nordiska resekortet men att frågan ej kunnat lösas på grund av grannländernas inställning.

För egen del hoppas jag att det skall bli möjligt att vid lämplig tidpunkt återinföra denna legitimationshandling vid resor mellan de nordiska länderna.

Herr **ERICSSON, CARL ERIC**: Herr talman! Jag skall be att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framföra ett tack för det svar han har givit på den enkla fråga, som jag hade framställt. Frågan är ju enkel även i så måtto, att den rör en sak, som inte är av ingripande betydelse för vårt folk i stort sett, men för dem, som nu resa till grannländerna, är dess lösande av en viss betydelse och kan bidra till att öka bekvämligheten för den resande svenska allmänheten.

Nu är det emellertid så, att sedan tanken på ett försvarsförbund nyss har spruckit, får denna fråga anses vara av större betydelse än tidigare. Det har nämligen vid olika tillfällen från mycket framstående och ansvarigt håll liksom i pressen framförts önskemål om lämpligheten av att vi skulle träda i nära och vänskaplig förbindelse med våra grannländer. Det har ansetts vara av större betydelse nu, sedan denna beklagliga spricka uppstått länderna emellan, än det var tidigare, och det är klart, att en sådan möjlighet skulle erbjudas, om man hade dessa enkla resekort, vilka

skulle underlätta resor till våra grannländer och därmed främja de vänskapliga förbindelser, som nu framhållas såsom särskilt önskvärda.

Jag förstår emellertid av det svar, som herr statsrådet lämnat, att man har ögonen öppna för betydelsen av denna fråga och att man har gjort vad man kunnat för att få den löst. Jag tror mig därför ha anledning att tacka herr statsrådet för vad som gjorts, och jag hoppas också att han med uppmärksamhet skall följa denna sak i fortsättningen, för att man, då tiden blir lämplig, möjligen skall kunna tänka sig en återgång till det gamla systemet med resekortet.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Härmed får jag, hänvisande till bifogade läkarintyg, anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen för den tid läkarintyget omfattar.

Gävle lasarett den 1 mars 1949.

Vördsamt
Rickard Sandler.

Landshövding *Rickard Sandler* är på grund av sjukdom (lunginflammation) oförmögen till arbete till och med den 15 april 1949, vilket härmed intygas.

Lasarettet, Gävle den 1 mars 1949.

G. Brun.

Med. dr,
lasarettsläkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Herr statsrådet *Mossberg* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 10, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 45, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälpl.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 50, angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 56, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 5 mars 1948 (nr 85) om försäljningsskatt.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 58, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 338) om moderskapspenning.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 60, angående statsförvärv av Norsholm—Västervik—Hultsfreds järnvägar m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 62, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 63, angående reparation och ombyggnad av Falsterbokanalen m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 64, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av § 2 förordningen den 3 augusti 1929 (nr 256) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 65, angående lån till Svenska lastbilaktiebolaget m. m.; samt

nr 66, angående anslag för budgetåret 1949/50 till folkskolinspektionen.

Föredrogs och bifölls den av herr *Andersson, Jones Erik*, väckta motionen, nr 235, om tillsättande av ett tillfälligt utskott för revision av ordningsstadgan för första kammaren.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50 under statens allmänna fastighetsfond, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50 till lån till anordnande av allmänna samlingslokaler;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50 till vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.; samt

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under trettonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för bugetåret 1949/50 till allmänna indragningsstaten.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 3, i anledning av väckta motioner om utsträckning av tiden för avlämnande av jordbrukares självdeklarationer;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet för Svenska röda korset för viss sjuk-

Om provisoriskt upphävande av tullen på glasflaskor.

vårds-, beklädnads- och sjuktransportmateriel;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Föreningen Rädda barnen för kläder, beklädnadsmateriel och livs- förnödenheter; samt

nr 6, i anledning av väckta motioner angående restitution av skatt på bensin, som användes för framdrivande av tåg medelst traktorer.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölles.

Om provisoriskt upphävande av tullen på glasflaskor.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 7, i anledning av väckta motioner angående provisoriskt upphävande av tullen på glasflaskor.

I två inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motioner, I:104 av herr *von Heland* och II:117 av herr *Norup*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att tullen på glasflaskor (statistiskt nummer 1306) skulle borttagas under två år.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet anfört: »Såsom motionärerna framhållit har en kännbar brist på glasflaskor för mjölk varit rådande under år 1948. Denna brist har uppkommit därigenom, att tillverkaren av dylika flaskor inom landet, Aktiebolaget Surte glasbruk, icke kunnat erhålla vissa förnödenheter för fabrikationen, särskilt soda, i erforderlig utsträckning. Emellertid torde numera en väsentlig förbättring i situationen ha inträtt. Utskottet har i detta avseende från industrikommissionen inhämtat, att överenskommelse träffats om att från och med mars månad innevarande år lämna bruket ökad tilldelning av soda för tillverkning av glasemballage till livsmedelsindustrin. Surte glasbruk har även med erinran där- om förklarat sig utgå ifrån att bruket i fortsättningen skulle kunna förse de svenska mejerierna med flaskor i önskad omfattning. Vid sådant förhållande

torde någon åtgärd i syfte att underlätta införseln av dylika flaskor ej längre vara påkallad. För utskottet framstår det även såsom mera fördelaktigt ur valutasympunkt att öka införseln av material för ifrågavarande produktion än att importera färdiga flaskor.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att de likalydande motionerna I:104 av herr von Heland och II:117 av herr Norup angående provisoriskt upphävande av tullen på glasflaskor icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Herr VON HELAND: Herr talman! Även om det är två jordbrukare, som ha väckt denna motion, så är önskemålet i motionen egentligen inte främst ett jordbrukarönskemål, utan det är ett konsumentönskemål. Som bevis härför kan jag nämna som exempel att under 1948 stod bland annat den största sterilgräddfabriken i landet, den i Järlåsa, stilla under 25 procent av den vanliga arbetstiden, därför att den inte kunde få glasflaskor, vilket givetvis gick ut över konsumenterna. På samma sätt förhöll det sig beträffande tillgången på mjölkflaskor, och Mjölkecentralen måste under alla höstmånaderna tillämpa en frivillig ransonering med 20 procent av konsumenternas möjligheter att köpa mjölk på glasflaskor. Konsumenterna böra alltså ha klart för sig, att det inte är mejeriernas fel att de inte kunna få köpa vad de vilja ha, när det gäller mjölk i glasflaskor eller sterilgrädde, utan att det beror på att det varit omöjligt att få fram glasflaskor.

Nu har emellertid lyckligt nog motionen bara genom att den avlämnats haft en viss positiv inverkan, ty mer soda har tilldelats, så att glasbruken ha blivit betydligt villigare att resonera om möjligheterna att framställa glasflaskor.

Men det är två uttalanden i utskottets utlåtande, som äro felaktiga. Dels har Svenska flaskfabrikanternas förening bland annat anfört, att några klagomål beträffande mjölkflaskproduktionen ej längre torde förefinnas, och dels har Surte glasbruk, som är leverantören av sådana flaskor inom landet, skrivit nå-

Om provisoriskt upphävande av tullen på glasflaskor.

got liknande, nämligen att någon brist på mjölkflaskor inte har förefunnits under den senaste tiden.

Med anledning av dessa två uttalanden har jag begärt ordet vid behandlingen av detta utskottsutlåtande för att säga, att vi skola återkomma i denna fråga, om inte glasbruken ordna upp saken. Vi tycka det är fel att det skall gå ut över konsumenterna att mejerihanteringen inte kan få fram glasflaskor från fabrikanterna inom landet, när vi ha möjligheter, om vi bara få bort den höga tullen, att från ett mjukvalutaland, nämligen Tjeckoslovakien, köpa glasflaskor till åtminstone samma men kanske lägre pris än vad glasbruken i landet betinga sig.

När jag säger att vad som anförts i de två refererade meningarna är fel, stöder jag mig på två omständigheter. Ännu har inte den största köparen av mjölkflaskor i landet, nämligen Mjölkcentralen, kunnat få en definitiv överenskommelse med Surte glasbruk i denna fråga för innevarande år. Bruket har i sin korrespondens på den senaste tiden visat sig villigare än tidigare, men ännu är ingenting klart. Dessutom är det fortfarande inte möjligt att ha kontinuerlig drift vid sterilgräddfabrikerna, beroende på att vi ännu inte ha tillräckligt med glasflaskor för deras behov.

Herr talman, jag skall inte framställa något yrkande om bifall till motionen, när det givetvis kan finnas en möjlighet att glasbruken ordna upp saken. Men om det skulle bli så, att glasbruken inte skulle vilja lösa frågan i år, så återkomma vi med motionen nästa år, och jag hoppas, att riksdagen då är välvilligare inställd till densamma. Vi begära ju inte en ständigt upphävd tull utan begära bara ett tullupphävande under den tid, glasbruken inte kunna förse konsumenterna med tillräcklig mängd glasflaskor.

Herr ANDERSSON, ELON: Herr talman! Det förefaller, som om herr von Heland hade rätt stor anledning att vara belåten, om det är på det sättet, att hans motion har åstadkommit den kraftiga verkan, som han trodde, nämligen

att enbart motionens tillkomst gjort de svenska glasbruken mera benägna för resonemang om saken, som han sade, än de tidigare varit. En så kraftig verkan av en motion är det mera sällan en motionär kan röna, när hans motion samtidigt blir avstyrkt. Det är tyvärr inte alla gånger han kan röna sådan uppmuntran ens när den blir bifallen. Under sådana omständigheter borde herr von Heland varit skäligen belåten.

Emellertid skall jag be att få tillägga ytterligare några ord, även om det inte är så angeläget, eftersom herr von Heland inte ställde något direkt yrkande om bifall till denna motion, som, inom parentes sagt, han knappast heller kunnat ställa något yrkande om bifall till, då motionen omfattar åtskilligt mera än den lättnad i tullen på mjölkflaskor, som är herr von Helands egentliga intresse i denna sak. Det kanske inte vore anledning att säga så mycket om det, men en del av herr von Helands uttalanden äro av den art, att det kan vara av intresse för kammaren att få saken mera belyst.

Det förhåller sig ostridigt så, att tillgången på glasflaskor för mjölkleverans under fjolåret var otillfredsställande. Att tillgången var för liten, bestrides inte från något håll, utan bestyrkes tvärtom av alla de uttalanden som utskottet under hand har införskaffat i anledning av motionen. Men detta beror icke på, såsom antydes i motionen, någon otillräcklig tillverkningskapacitet hos de svenska glasbruken eller någon sorts ovilja från deras sida att i mån av sina möjligheter tillgodose mjölkleverantörerna med mjölkflaskor. Det beror därpå att de svenska glasbrukens tillverkningskapacitet inte har kunnat utnyttjas på grund av brist på råvaror. Surte glasbruk, som i stort sett är ensamtillverkare av mjölkflaskor inom landet, har en tillverkningskapacitet på ca 140 miljoner flaskor och burkar per år, men under åren 1947 och 1948 kunde bruket tillverka endast 66 respektive 82 miljoner stycken på grund av att bruket inte erhållit tillstånd att förbruka mera soda i sin tillverkning än som motsvarar ca 60 procent av den maximala förkrigsförbrukningen.

Om provisoriskt upphävande av tullen på glasflaskor.

Från och med mars månad d. å. — således innevarande månad — har Surte glasbruk, framför allt med hänsyn till behovet av glasemballage för livsmedelsindustrien, fått löfte att åter erhålla full tilldelning av soda. Sedan bruket erhållit denna fulla tilldelning av soda, anser bruket sig ha möjligheter att tillgodose det behov av mjölkflaskor som finnes inom de svenska hushållen.

Brukets möjligheter att göra detta ökas ytterligare därav, att bruket genom förhandlingar med vederbörande köpare har lyckats få till stånd en överenskommelse om rationalisering av tillverkningen, så att i stället för ett flertal förut befintliga typer det nu endast kan förekomma en typ, vilket gör att brukets tillverkningskapacitet betydligt ökas. Om det förhåller sig så, att Surte glasbruk i sin korrespondens hittills under året har visat någon tveksamhet att träffa en överenskommelse — någonting som jag inte känner till — kan det kanske bero därpå, att det är först fr. o. m. innevarande månads ingång som glasbruket på grund av den ökade tilldelningen av råvaror har möjligheter att öka sin leverans i den omfattning som bruket här har ställt i utsikt.

Jag tror således, att utskottet har haft mycket goda skäl för sin förmodan, att de olägenheter, som ostridigt ha förekommit under de båda nästföregående åren, i fortsättningen skola vara undanröjda och att ett förhållande, som tillfredsställer alla parter, skall bli rådande. Skulle bruket inte kunna klara denna utfästelse, blir det ju — såsom herr von Heland här påpekade — anledning att återkomma till saken. Men jag tror det är angeläget, att kammarens ledamöter ha klart för sig, att bristerna under de föregående åren icke ha berott på någon oginhet från vederbörande tillverkare, utan att de bottna i de tyvärr mycket vanliga svårigheter, som vår industri över lag har haft att dragas med under de senaste åren.

Beträffande möjligheten att importera glasflaskor från Tjeckoslovakien skulle jag vilja påpeka ett förhållande, som kanske inte alldeles saknar intresse. Det

råder för närvarande importförbud på varor av detta slag. Det är således inte bara den höga tullen, som i och för sig här varit ett hinder för import, utan även importbestämmelserna. Tullen har givetvis inverkat på Mjölkcenralens och andra avnämares intresse för att köpa glasflaskor utifrån, eftersom de ha blivit dyrare, men till detta komma även de administrativa svårigheter som härleda sig från importförbudet.

Om det nu förhåller sig så att de svenska myndigheterna ha medgivit en ökad tilldelning av råvaror för att därigenom möjliggöra en stegrad inhemsk produktion av glasflaskor, har jag rätt svårt att föreställa mig, att man samtidigt skall vara så över hövan villig att lätta på importförbudet för färdiga produkter. Jag skulle tro, att myndigheterna ansett sig ha rätt väl tillgodosett önskemålen genom att de valt den förnuftigaste vägen för att kunna öka tillgången på glasflaskor, nämligen att lätta på importförbudet för råvaror för att därigenom möjliggöra en ökad svensk produktion.

Jag har, herr talman, med detta velat lämna några upplysningar som kanske kunna vara av intresse, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med hemställan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att föreskriva ändrade grunder för fördelning av totalisatormedel, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogos anyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning i fråga om tjänstarsberäkning i pensionshänseende för vid Tumba pappersbruk anställda Edith Natalia Broström; och

Ang. jämkning av underhållsbidrag till fränskild make.

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande regleringen för budgetåret 1949/50 av utgifterna under riksstatens trettonde huvudtitel, innefattande anslagen till pensionsväsendet, utom i vad angår anslagen till allmänna indragningsstaten, jämte en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. jämkning av underhållsbidrag till fränskild make.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner angående ändrade bestämmelser om underhållsbidrag till fränskild make.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen, i anledning av de likalydande motionerna I: 60, av fröken *Andersson* och herr *Löthner*, samt II: 76, av fru *Ewerlöf* och herr *Fagerholm*, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan om ändrade bestämmelser för jämkning av underhållsbidrag till fränskild make på grund av väsentligt ändrade förhållanden och därmed sammanhängande spörsmål samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Ahlkvist*, *Lodenius*, *Lindgren*, *Landgren*, *Lindahl* och *Pettersson* i Ersbacken, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att förevarande motioner, I: 60 och II: 76, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **AHLKVIST**: Herr talman! Den utredning, som såväl motionärerna som utskottsmajoriteten hemställt om, syftar till sådan ändring av giftermålsbalken som skulle skapa möjligheter för underhållsberättigad fränskild make att, när väsentligt ändrade förhållanden inträtt,

få till stånd höjning av tidigare genom domstols beslut eller avtal fastställt underhållsbidrag. Enligt nu gällande bestämmelser kan dylikt underhållsbidrag väl jämkas i sänkande riktning, men inte i höjande. Om exempelvis den underhållsskyldige makens inkomster på grund av sjukdom eller annat väsentligen minskats, kan efter hemställan av honom domstolen besluta att jämka det tidigare fastställda underhållsbidraget nedåt. Om det däremot skulle inträffa, att hans inkomster väsentligt förbättrats eller den underhållsberättigades behov av underhåll ökat, kan inte det ursprungligen fastställda underhållsbidraget jämkas uppåt. Vid hastigt påseende kan det ju verka fullt logiskt, att det, när möjligheter finnas att jämka underhållsbidraget nedåt, även borde vara möjligt att jämka det uppåt. Vid närmare eftertanke verkar detta emellertid kanske inte lika självklart.

När de nu gällande bestämmelserna antogos år 1935, anförde bl. a. dåvarande chefen för justitiedepartementet i motiveringen för propositionen, att om den inträffade förändringen består allenast däri, att den ena makens ekonomi undergått en förbättring, synes den andra maken icke på denna omständighet kunna grunda något berättigat krav på ökat underhållsbidrag. Departementschefen uttalade vidare: »Något annorlunda synes saken ställa sig, om för den ena maken uppstått ett behov av underhåll som icke förelegat vid tiden för äktenskapskillnaden, eller, i det fall att underhållsbidrag redan utgöres, den underhållsberättigade maken fått ett ökat behov av underhåll. Omständigheterna kunna i dylika fall understundom vara sådana, att det kunde ifrågasättas, huruvida icke underhållsbidrag borde utdömas respektive jämkas till högre belopp.» Departementschefen fortsatte emellertid: »Häremot tala dock starka skäl. Det torde i och för sig vara önskvärt, att makarnas ekonomiska mellanhavanden vid äktenskapsskillnaden uppgöras på sådant sätt att makarna få en fast utgångspunkt, efter vilken de varaktigt kunna inrätta sig för framtiden.»

Ang. jämkning av underhållsbidrag till fränskild make.

Jag har nog närmast den uppfattningen, att de skäl, som departementschefen anförde år 1935, alltjämt äro bärande. Vad som sedan dess skulle ha inträffat, skulle väl vara, att vi nyss genomlevat en period av försämrat penningvärde. Detta har i sin tur resulterat i att underhållsbidrag, som utdömts exempelvis på 1930-talet, sedan dess ha undergått en väsentlig realvärdesförsämring.

Jag föreställer mig emellertid, att varken motionärerna eller utskottsmajoriteten förutsätta, att en lagändring här skulle få retroaktiv verkan på det sättet, att underhållsbidrag, som utdömts på 1930-talet, efter lagändringen skulle kunna tas upp till omprövning och eventuellt jämkas uppåt. Om så skulle vara fallet, skulle det vara en anledning att ytterligare öka min betänksamhet. Jag förutsätter sålunda, att såväl motionärerna som utskottsmajoriteten ha siktat på framtiden. Men man vågar väl hysa den förhoppningen, att vi inte inom den allra närmaste framtiden skola stå inför en mera akut penningvärdesförsämring, vilket innebär, att frågan inte skulle vara av alltför brådskande natur.

Jag är, herr talman, fullt medveten om att det hittills sagda inte är någon starkare motivering för att motsätta sig ett krav på utredning. Reservanterna ha också motiverat sitt avslagsyrkande med att frågan redan är föremål för uppmärksamhet. Vid fjolårets riksdag besvarade chefen för justitiedepartementet en interpellation i medkammaren av herr Wiberg i Malmö. Av svaret torde kunna anses framgå, att nuvarande chefen för justitiedepartementet delade den år 1935 fungerande justitieministerns uppfattning, men att det ändrade förhållande, som inträtt på grund av det försämrade penningvärdet, i och för sig kunde motivera en utredning. Justitieministern slutade med att säga, att han fann det önskvärt, att frågan vid lämpligt tillfälle blev föremål för utredning. I fråga om formerna för utredningen hänvisade dock departementschefen till att giftermålsbalken tillkommit efter nordiskt samarbete och att det därför var angeläget, att ändringar i balken såvitt möjligt

företogos gemensamt. Justitieministern nämnde vidare, att särskilda delegerade nyligen utsetts i de nordiska länderna just för att främja det fortsatta samarbetet på lagstiftningens område. Han sade också, att de delegerade hade sin uppmärksamhet riktad på frågan om ändringar i de nordiska ländernas äktenskapslagstiftningar i syfte att utjämna förefintliga skiljaktigheter. Nu förhåller det sig just på det sättet, att det i fråga om möjligheten att jämka underhållsbidrag uppåt föreligger skiljaktigheter i de nordiska ländernas lagstiftning.

Interpellanten, herr Wiberg, förklarade i sin tur, att interpellationssvaret i alla delar var tillfredsställande och att han helt delade justitieministerns uppfattning, att frågan i första hand borde utredas av den nordiska delegationen.

Jag vet inte vad som sedan dess har inträtt som skulle motivera, att riksdagen nu skulle skriva till Kungl. Maj:t och begära ytterligare utredning. Det har ofta klagats över att utredningsapparaten utnyttjas i för stor omfattning. Därest regeringen skulle effektuera alla utredningskrav som riksdagen framställer, skulle säkerligen ansvällningen av utredningsapparaten bli väsentligt mycket större. Reservanterna mena, att även riksdagen såtillvida bör visa återhållsamhet, att när det gäller en fråga som denna — vilken är föremål för uppmärksamhet från såväl departementschefens sida som från en för ändamålet särskilt tillsatt nordisk delegation — bör det föreligga mycket starka skäl, om riksdagen skall begära ytterligare utredning. Några sådana skäl ha, mig veterligt, varken motionärerna eller utskottsmajoriteten hittills presterat.

Jag tillåter mig alltså, herr talman, att yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Fru SJÖSTRÖM-BENGTSSON: Herr talman! När det är fråga om en skilsmässa och den ena parten skall ha underhåll, så är det en hel del hänsyn man har att ta, då underhållsbidraget skall fastställas. Det utdömes i första hand

Ang. jämkning av underhållsbidrag till frånskild make.

efter den aktuella situationen — i varje fall spelar denna en ganska stor roll. Därvid tas naturligtvis hänsyn till den underhållspliktiges förmåga att utge ett visst underhåll, men också till åtskilliga andra ting, till exempel den andra makens — oftast är det ju hustrun det gäller — förmåga att genom förvärvsarbete utom hemmet bidra till sin försörjning.

Det är emellertid inte bara den aktuella situationen som domstolen har att ta hänsyn till. Såsom utskottet påpekar, bli också parternas framtidsutsikter av betydelse. Man tar exempelvis viss hänsyn till en förbättring i den underhållspliktiges ekonomi, som kan förutses såsom en normal följd av hans utbildning. Och om man förutser, att den underhållspliktige står inför en snar befordran, som skall ge honom betydligt större inkomst än han just nu har, så tas hänsyn till den saken — åtminstone har det upplysts så i utskottet. Hur ofta det senare sker, undandrar sig mitt bedömande, men jag har i varje fall på mycket nära håll i min omgivning sett, att man vid uppgörandet av avtal om underhållsbidrag inte har tagit hänsyn till den saken.

Det förhåller sig så som herr Ahlkvist sade, att när underhållsbidraget en gång är fastställt, så finns det möjlighet att sänka bidraget, men inte att öka det. Att sänka det kan naturligtvis blott komma i fråga, om väsentligt ändrade förhållanden ha inträtt. Det kan ju ha skett på olika sätt. Den frånskilda hustrun kan ha fått högre arbetsförtjänst eller eljest bättre ekonomiska möjligheter än vid avtalets ingående, och det kan också vara så, att den underhållspliktige inte längre har förmåga att betala det underhåll som han en gång har gått med på.

Alltså kan underhållet jämkas nedåt. Men hur förhållandena än ändrats för hustrun, finns det ingen möjlighet för henne att få underhållsbidraget höjt. Hon kan till exempel genom sjukdom ha blivit förhindrad att vid sidan av sitt arbete i hemmet sköta ett förvärvsarbete. Eller hon kan ha nöjt sig med ett lägre underhållsbidrag i tron, att hon

själv skulle kunna förtjäna pengar, men sedan har hemmets skötsel tagit hennes tid så i anspråk, att detta icke låtit sig göra. Hon har under sådana förhållanden ingen möjlighet att få till stånd en höjning av det underhåll som blivit fastställt, även om mannen vid denna tidpunkt skulle ha erhållit betydligt ökade inkomster. De kunna till och med ha ökats i så väsentlig grad, att det underhåll, som han har att betala till sin f. d. hustru, inte står i rimlig proportion till inkomsterna.

Det är många frånskilda hustrur som med en viss bitterhet fråga sig, varför det skall vara så. Svaret har herr Ahlkvist redan givit, när han ur den historik, som är intagen i utskottsutlåtandet, citerade vad den dåvarande justitieministern anfört i propositionen år 1935.

Jag kan förstå denna synpunkt. Man menar väl, att en skilsmässa skall utgöra slutpunkten på en period i makarnas liv och att vad som en gång varit inte skall kunna rivas upp igen. Men då vill jag fråga: Hur går det, om mannen, när väsentligt försämrade förhållanden inträtt för honom, anser sig böra få underhållet sänkt? Såsom jag sade förut kan ju tänkas till exempel den situationen, att hustrun har fått större inkomster än man kunde förutsätta vid skilsmässan eller att mannen på grund av sjukdom eller andra olyckor inte ser sig i stånd att längre betala ut det fastställda underhållet. Under sådana förhållanden måste ju ändå den period, som man en gång ansåg avslutad, rivas upp igen, och man måste göra nya avväganden. I dylika fall ha lagstiftarna inte haft någonting emot att så sker. Det är endast när hustrun fått så försämrade ekonomiska villkor, att det fastställda underhållsbidraget inte förslår ens för en nödortfört försörjning, som lagstiftarna varit noga med att man inte skall riva upp vad som en gång blivit fastslaget.

Herr Ahlkvist sade, att underhållsbidrag, som utdömts exempelvis på 1930-talet, sedan dess ha undergått en väsentlig realvärdesförsämring. Jag skulle vilja understryka, att just i dessa tider, när penningens värde minskats så oer-

Ang. jämkning av underhållsbidrag till frånskild make.

hört, torde det vara i högsta grad påkallat, att åtminstone de äldre underhållsbidragen, som fastställts under en tid då man fick mycket mera för pengarna, kunde justeras uppåt. Utskottet pekar också på det förhållandet, att i en familj underhållsbidraget till hustrun och barnen utgör en ekonomisk enhet och att ett otillräckligt underhåll till hustrun kommer att gå ut över familjen i dess helhet, alltså även över barnen.

Jag skall också citera några rader ur justitieministerns interpellationssvar i andra kammaren i fjol. Han sade i svaret som sin mening, att det kan »i vissa situationer synas oriktigt, att den bidragsberättigade skall vara utesluten från möjligheten att, när väsentligt ändrade förhållanden inträtt, få en höjning till stånd». Ett särskilt skäl härför vore också enligt justitieministern, att realvärdet av det tidigare bestämda underhållsbidraget kunde ha nedgått. Justitieministern påpekade samtidigt, att giftermålsbalken tillkommit efter nordiskt samarbete och att det därför är angeläget, att ändringar i denna lag såvitt möjligt företas gemensamt. Det är på dessa yttranden som reservanternas hängt upp sitt förslag, även om jag efter herr Ahlkvists anförande här i dag nog har den känslan, att deras motiveering är något av de obofärdigas förhinder. Om vi läsa utskottsutlåtandet, finna vi nämligen där, att Sverige i detta avseende intar en särställning i förhållande till de övriga nordiska länderna. I Norge, Danmark och Finland kan det ske en höjning av det underhållsbidrag, som en gång blivit tilldelat en frånskild make. Under sådana förhållanden torde det vara särdeles lämpligt — det skulle jag vilja säga gent emot herr Ahlkvist — att vår lagstiftning i detta avseende bringas i överensstämmelse med övriga nordiska länders.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häri instämde fru Flood.

Fröken ANDERSSON: Herr talman! Efter fru Sjöström-Bengtssons anförande här skall jag fatta mig mycket kort.

Såsom redan anmärkts både från reservanthåll och från utskottsmajoritetens sida, har uppfattningen i denna fråga ändrats under årens lopp. Från åren 1934—1935 och framöver har ju uppfattningen innehållsmässigt sett blivit en annan än tidigare, men man har inte skridit till ändring av lagstiftningen i detta hänseende. Nu betonade ju departementschefen förra året — såsom också redan har framhållits här — att det var betydelsefullt med en utredning. Reservanternas hänvisa till detta men vilja göra troligt, att en sådan utredning ändå mycket lätt kan komma till stånd, om den inte rent av redan pågår. Giftermålsbalken har ju kommit till efter samarbete mellan de nordiska länderna, och nu säga reservanternas med departementschefen, att det måhända är lämpligt att även denna fråga hänskjutes till den nordiska delegationen.

Det var rätt intressant att lyssna på reservanternas talesman här, när han betonade vikten av att man inte skall öka utredningsapparaten i onödan. Jag ber att rent principiellt få helt och hållet instämma därutinnan. Men det är väl ändå att gå för hårt fram i resonemangen, om man vill göra gällande, att här skulle behövas en särskild utredningsapparat. För denna speciella detaljändring kan departementschefen uppdraga åt en man i departementet att komma med ett förslag till ändring i lagen. Jag hoppas, att kammaren åtminstone inte låter skrämman sig av det resonemang, som här förts.

Såsom redan har framhållits, finnas ju redan i både dansk, norsk och finsk rätt bestämmelser i den riktning motionärerna önska. Den som är intresserad av det kan jag hänvisa till s. 7 i utskottets utlåtande, där en redogörelse finns för lagstiftningen i dessa länder. Vi mena nu, att det är onödigt att fördröja denna specialfrågas lösning genom att lägga in den i en stor nordisk utredning som omfattar hela äktenskapslagstiftningen. Det skulle i onödigt hög grad fördröja det hela.

Jag skall emellertid för undvikande av missförstånd understryka vad herr

Ang. jämkning av underhållsbidrag till fränskild make.

Ahlkvist framförde, nämligen att i princip måste man gå med på att inte det förhållandet, att t. ex. mannens ekonomiska läge förbättras, partout skall medföra, att den fränskilda hustrun skall liksom följa efter därvidlag. Det är ingalunda vår mening, och åtminstone jag för min del är fullt på det klara med att man där får gå fram med den största försiktighet. Men det är ju här fråga om en ändring, när väsentligt ändrade förhållanden föreligga, en ändring som alltså får prövas i varje särskilt fall. Jag vill särskilt understryka, att det inte får bli så, att man ständigt kan kräva ändringar. Jag menar, att i princip skall som regel förhållandet mellan makarna vara klart i och med skilsmässan. Men jag tycker, att det är en mycket viktig synpunkt, som fru Sjöström-Bengtsson här var inne på, ehuru hon kanske inte utvecklade den tillräckligt, nämligen att här gäller det inte bara hustrun — henne skulle jag kanske, litet hårt uttryckt, ha haft mindre känsla för — utan det gäller, väl att märka, också barnen i det tidigare äktenskapet. Då tycker jag, att man får ha öppen blick för risken för att underhållsbidraget genom olika omständigheter kan bli för lågt. Det kan bero på ändrade ekonomiska förhållanden i allmänhet för den före detta hustrun — hon har t. ex. blivit sjuk. Men det kan också — och det tycker jag, att man inte alldeles får bortse från — bero på penningvärdets förändringar. Det är ju då litet hårt, om före detta hustrun och barnen skola behöva leva på en alltför låg standard.

Vi ha alltså, herr talman, ansett, att det är mycket viktigt, att frågan snarast löses. När man till yttermera visso som biprodukt till denna lösning rakt på sak kan nå enhetlighet mellan de nordiska ländernas lagstiftning, är ju detta ett ytterligare stöd för vår begäran här.

Jag tillåter mig, herr talman, att vädja till första kammaren att följa andra kammarens beslut. Därmed yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Fru LINDSTRÖM: Vad herr Ahlkvist här anført som reservant till utskottsutlåtandet kan ju verka bestickande på dem, som inte haft tid att närmare tänka sig in i frågan och inte diskuterat den så grundligt som vi i första lagutskottet faktiskt ha gjort. Herr Ahlkvist har erinrat om att vi för närvarande ha en justitieminister, som i ett interpellations-svar i fjol personligen uttalade sig i samma riktning som det nu föreliggande utskottsutlåtandet, alltså för möjligheten av en jämkning uppåt av underhållsbidrag till fränskild make, när väsentligt ändrade förhållanden så påkalla, och han har vidare erinrat om att särskilda delegerade finnas tillsatta för att främja det fortsatta samarbetet på den nordiska äktenskapslagstiftningens område. Det kan ju då, som herr Ahlkvist säger, förefalla onödigt för riksdagen att särskilt uppmana justitieministern att sätta till en ny utredning eller låta nämnda nordiska delegerade få även denna fråga, som departementschefen dokumenterat sitt eget intresse för, infogad i sitt fortsatta uppdrag. Men utskottsmajoriteten har inte sett på saken på det sättet. Den har menat, att om riksdagen avloge motionen, såsom reservanterna här vilja, och gjorde det med den motivering, som här anförts, skulle justitieministern knappast kunna uppfatta detta som ett riksdagens stöd för den tankegång han rent personligen gav uttryck åt i fjol, och han skulle med rätta kunna bli tveksam om huruvida det fanns resonans i riksdagen för en vidgning av de delegerades direktiv till att omfatta även denna fråga. I varje fall skulle justitieministern inte kunna hämta något stöd ur den motivering för avslag, som reservanterna här framfört. När de säga, att det måhända kunde visa sig lämpligt att i samband härmed uppta frågan om att möjliggöra höjning av underhållsbidrag till fränskild make, så är ju detta endast ett citat ur justitieministerns eget utförligare yttrande, och det är hämtat från den mest försiktiga och till minst förpliktande delen i detta yttrande. Om en sådan mening bleve riksdagens, bleve den på sin höjd en inbjudan med armbågen; den bleve närmast

Ang. jämkning av underhållsbidrag till frånskild make.

bara en likgiltighetsförklaring, som säkerligen inte ens får frågan att falla framåt.

Detta om den formella sidan av saken. Jag skall sedan bara med några få ord beröra innehållet i utskottets hemställan, eftersom flera andra redan gjort det före mig. Men jag tycker, att vi ha skäl att ytterligare understryka, att av utskottets skrivning tydligt framgår, att utskottet icke givit något lillfinger åt dem, som till äventyrs anse, att en frånskild make bör få resa krav på att utfå underhållsbidrag i fall, där sådant icke tidigare utgått, eller krav på ökat underhåll, då före detta makens ekonomi undergått en förbättring. Utskottet menar liksom nuvarande lag, att de ekonomiska mellanhandena vid skilsmässa böra uppgöras på sådant sätt, att makarna få en fast utgångspunkt, som de varaktigt kunna rätta sig efter för framtiden, om någon av dem vill ingå nytt äktenskap o. s. v. Det enda fall av väsentligt ändrade förhållanden, som utskottet noterar som tänkbar anledning till en domstolsjämkning uppåt av tidigare utdömt underhåll, är fall av orimligt lågt underhållsbidrag, som kan ha uppstått genom ett kraftigt fall av penningvärdet. Då tänker man naturligtvis bara på sådana fall, där den underhållspliktige själv kompenseras för penningvärdesförsämringen genom indexreglering av lönen eller annan motsvarande ökning av inkomsterna. Ja, dessutom tänker man på det fall, då ett underhållsbidrag fastställts så att säga på falska premisser, eller, som det heter i utskottets motivering, »när en antagen oförmåga hos den underhållsskyldige att utgiva bidrag icke visar sig föreligga». Det är alltså endast i sådana, uppenbart orimliga och orättvisa fall, som efter domstols prövning en jämkning uppåt av tidigare utdömt eller avtalat underhållsbidrag bör kunna ske.

Herr talman! Med denna begränsning av utskottets rekommendation har jag biträtt utskottsmajoritetens förslag och ber härmed att få instämma i fru Sjöström-Bengtssons hemställan om bifall till utskottets förslag.

Herr OLOFSSON: Då jag har deltagit i utskottsbehandlingen av denna fråga, skall jag be att få deklarerat min ståndpunkt.

Jag var nämligen inte närvarande, då utlåtandet justerades, och hade därför inte tillfälle att ansluta mig till reservationen. Det ser därför ut, som om jag skulle ha anslutit mig till utskottets förslag.

Jag skall inte förlänga diskussionen utan ber enbart att få hänvisa till vad herr Ahlkvist har sagt i denna fråga och nämna, att jag kommer att rösta för reservationen.

Herr LODENIUS: Herr talman! Jag är fullt på det klara med att det naturligtvis kan förekomma fall, då det kan vara rimligt att företa en jämkning uppåt av ingångna avtal eller underhåll, som domstol fastställt. När jag har anslutit mig till reservationen är det alltså inte därför att jag är emot den tanken, utan fastmer med hänsyn till att, som det för resten står angivet i reservationen, saken redan är uppmärksamman och alltså ändå synes bli föremål för utredning.

Fru Sjöström-Bengtsson sade här, att reservationen mera tydde på de obotfärdigas förhinder. Ja, så kan man se saken, när man själv gärna vill ha fram någonting, och inte minst många motionärer skulle nog ha anledning att framföra sådana skäl mot de avslag, som deras motioner ofta råka ut för. Fröken Andersson däremot, om jag fattade henne rätt, erkände i princip, att det var rimligt, att man försökte begränsa utredningsförfarandet. Men då måste jag ställa den frågan: När skall man då över huvud taget, herr talman, kunna avstå från att begära en särskild utredning om inte i ett fall som detta, när frågan är föremål för uppmärksamhet såväl av justitieministern som av särskilt tillsatta delegerade för de nordiska länderna, vilka delegerade, efter vad det uppgivits, bland annat ha sin uppmärksamhet riktad på skillnaderna mellan de nordiska ländernas äktenskapslagstiftning? Det är framför allt detta senare, herr talman,

Ang. jämkning av underhållsbidrag till frånskild make.

som för mig har varit avgörande, när jag har tagit ställning i frågan, och jag tycker, att när saken ligger så till, bör man kunna avstå från att begära en särskild utredning och avvakta det resultat, man får hoppas kommer fram genom dessa nordiska delegerade.

Med hänsyn därtill ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr SCHLYTER: Herr talman! Jag delar justitieministerns och reservanternas uppfattning, att ändringar i giftermålsbalken såvitt möjligt böra företas gemensamt av de nordiska länderna. Här föreligger emellertid tydligen någon missuppfattning inom utskottet rörande arten av den delegations verksamhet, som har tillsatts för att uppmärksamma detta samarbete. Det är inte så, som fru Lindström sade, att det finns en delegation för samarbetet på äktenskapslagstiftningens område, utan det finns två herrar, excellensen Ekeberg och justitierådet Walin, som inte alls utgöra någon utredningskommitté utan som ha justitieministerns förtroendeuppdrag att ha sin uppmärksamhet riktad på det nordiska samarbetet — en utomordentligt viktig uppgift, som jag är säker på att dessa herrar fylla fullständigt. Men de verkställa inga utredningar. Om dessa herrar ha sin uppmärksamhet riktad på en fråga, så är det inte märkvärdigare än om justitieministern hade sin uppmärksamhet riktad på denna fråga, och det ha vi inte hittills brukat i riksdagen åberopa såsom något skäl att inte ge till känna riksdagens önskemål med avseende på en viss lagstiftning.

Jag anser därför, att vi inte på något sätt träda justitieministerns eller herrar Ekebergs och Walins intressen för när, ifall vi i denna fråga ge uttryck för ett önskemål om en revision. Det är alldeles klart, att om riksdagen bifaller — såsom jag förstod, att andra kammaren redan hade för sin del gjort — utskottets förslag om en utredning av frågan om ändrade bestämmelser o. s. v., så sker det med tanke på att denna utredning skall företas i samförstånd med de andra nordiska länderna.

Jag ber därför, herr talman, att få ge uttryck åt den uppfattningen, att det inte föreligger någon anledning för kammaren att avstå från att ge till känna ett önskemål i denna lagstiftningsfråga, och jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr AHLKVIST: Herr talman! Endast ett par ord!

Om jag undantar den siste talaren, herr Schlyter, får jag nog säga, att motionärernas och utskottets talesmän inte ha diskuterat på precis samma plan som reservanternas talesmän. När exempelvis såväl fru Sjöström-Bengtsson som fröken Andersson framhöllo barnens intresse i denna fråga, så vill jag för det första säga, att gällande rätt inte lägger hinder i vägen för att jämka underhållsbidraget till barnen uppåt. Och om man menar, att ett hinder att jämka hustruns underhåll uppåt skulle kunna gå ut över barnen, så kan jag ge damerna rätt i detta, men jag efterlyser de lagstiftningsåtgärder, som kunna hålla barnen i äktenskapsskillnadsmålen skadeslösa. Jag föreställer mig, att här går rågången mellan min uppfattning och motionärernas. Redan vid förra årets riksdag väcktes en motion från samma håll, där man yrkade på vidgade möjligheter och enklare förfarande för att åstadkomma äktenskapsskillnad. Det är mot detta jag speciellt reagerar, inte minst av hänsyn till barnen. Jag anser nämligen, att det bästa sättet att tillvarata barnens intresse är, att skilsmässorna icke komma till stånd. Jag skulle finna det önskvärt med större ansvarskänsla bland föräldrar, så att de inte vid första möjliga tillfälle rusade åstad och skilde sig utan att tänka på barnen. Jag tror inte, att man med denna lagändring kan främja barnens intresse.

I övrigt ha vi från reservanternas sida motiverat vårt avslagsyrkande med att frågan är föremål för uppmärksamhet. Nu säger herr Schlyter, att det inte betyder så mycket, att justitieministern förra året i andra kammaren förklarade sig vara intresserad av frågan och sade, att han önskade, att den skulle utredas vid lämpligt tillfälle, samt hänvisade till att

Ang. jämkning av underhållsbidrag till frånskild make.

den nordiska delegationen också hade uppmärksammat frågan. Vi kunna väl alltid diskutera, huruvida det betyder någonting vad chefen för justitiedepartementet har sagt, men nog har jag den föreställningen, att när chefen för justitiedepartementet har tagit en sådan bestämd ståndpunkt i frågan, som han gjorde i interpellationssvaret, och har hänvisat till den nordiska delegationen, så finns det inte så starka skäl att nu skriva och begära en utredning.

Vad kommer att inträffa, om reservanterna segra? Ja, inte ändrar justitieministern sin uppfattning från i fjol, utan han avvaktar det lämpliga tillfället att tillsätta den utredning, som han ändå tänkt sätta till. Frågans lösande kommer alltså att gå varken fortare eller långsammare. Ett bifall till utskottsförslaget innebär endast, att riksdagen passar på att påminna justitieministern om att han har talat om, att han har intresse för frågan.

När sedan fru Lindström vill göra gällande, att om man följer reservanterna, så skulle det vara detsamma som att säga till justitieministern, att riksdagen inte delar hans uppfattning, ja då tycker jag, att det är något egendomligt, när vi motivera vårt avslagsyrkande på en skrivelse med hänvisning till det intresse justitieministern visat, att han skulle kunna uppfatta det så, att riksdagen inte delade den meningen.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Fröken **ANDERSSON**: Jag vet inte, om jag missuppfattade herr Ahlkvist. Han vände sig mot motionärerna och sade i samma andetag, att från samma håll hade tidigare förekommit motioner om underlättande av äktenskapsskillnad. Då vill jag, för undvikande av varje som helst missförstånd, säga att jag aldrig har drömt om att framföra en sådan motion för min del och säkert inte heller herr Löthner. Det är nämligen vi två här, som skrivit under den nu föreliggande motionen. Det vore tacknämligt, om de, som behandla motionerna och komma med påståenden, visste något så när, hur saken ligger till.

Herr **SCHLYTER**: Herr talman! Jag måste ha uttryckt mig mycket funligt nyss, då jag kunde bli så missförstådd av herr Ahlkvist. Jag fäster det allra största avseende vid vad justitieministern har sagt och har inte någon som helst erinran att göra däremot. En ung och vaken justitieminister har naturligtvis sin uppmärksamhet riktad på varenda fråga, som väcks till diskussion, varenda motion, som läggs fram i riksdagen, o. s. v. Men den omständigheten, att en departementschef har sin uppmärksamhet riktad på en fråga, är ju inte detsamma som att han har satt till en kommitté för att utreda den. Det är denna senare åtgärd från en departementschefs sida, som vi i utskotten bruka åberopa såsom skäl att inte skriva till honom om den saken.

Jag har nu fäst kammarens uppmärksamhet på en missuppfattning, som har förelegat angående karaktären av de nordiska delegerade. De äro alltså inte någon utredningskommitté, som har hand om denna fråga. Saken är alltså inte upptagen till behandling på något sätt i justitiedepartementet. Jag vill inte under den korta tid jag har kvar här i riksdagen avstå från att medverka till en skrivelse bara därför att en vaken justitieminister är uppmärksam på saken.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan godkänna den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ahlkvist* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Om användande såsom kreditobjekt av byggnader å ofri grund m. m.

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 58;

Nej — 58.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Enär således de avgivna rösterna befunnits lika delade, nedlade herr talmannen i kammarens därtill avsedda rösturna en ja- och en nej-sedel, båda lika till storlek och utseende, tryckta och omärkta samt var för sig slutna och hoprullade, varefter på anmodan av herr talmannen fröken *Andersson* ur rösturnan upptog den ena av röstsedlarna, och befanns denna vara ja-sedeln.

Kammaren hade således fattat beslut i enlighet med ja-propositionen.

Om användande såsom kreditobjekt av byggnader å ofri grund m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner angående utredning av möjligheterna att använda å ofri grund belägna magasin och dylika byggnader såsom kreditobjekt m. m.

Andra lagutskottet hade till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 113 i första kammaren av herr *Persson*,

Ivar, m. fl. och nr 132 i andra kammaren av herr *Johnsson* i Skoglösa m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående lagstiftning dels för möjliggörande av att använda å ofri grund belägna magasin och dylika byggnader såsom kreditobjekt, dels om möjlighet att vinna förlängning av upplåtelseavtal om mark, där nyss angivna byggnader vore uppförda, och eventuellt att finna lämpliga former för en avveckling utan värdeförstörelse av den gemenskap, som föreläge när marken och byggnaderna i dylika fall tillhörde olika ägare.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville överlämna motionerna till lagberedningen för att tagas under övervägande vid fullgörandet av dess uppdrag att revidera jordabalken.

Herr **PERSSON, IVAR**: Herr talman! Som motionär i detta ärende är jag givetvis tillfredsställd med utskottets positiva förslag i utlåtandets kläm. Däremot måste jag säga, att jag tycker, att motivering är något väl negativ. Jag hade väntat mig, att utskottet skulle kunnat vara med om något mera av motionen. Ty skall man kunna få full nytta av denna möjlighet, räcker det inte med att, såsom utskottet har pekat på, genom tomt-rättsinstitutets utbyggande åstadkomma kreditvärdighet för en del av dessa byggnader, för vilka kreditmöjlighet är mycket önskvärd. Det gäller ju också, att dessa markområden skola i görligaste mån — då inte något alldeles särskilt välgående allmänt intresse kan komma att stå däremot — få vidare utnyttjas även efter utgången av den första upplåtelse-tiden. Nog tycker jag, att det skulle kunna vara möjligt att åstadkomma något slags, låt vara begränsad, optionsrätt härvidlag. Vad utskottet skriver om att det inte kan ifrågasättas att upptaga nå-

Om användande såsom kreditobjekt av byggnader å ofri grund m. m.

gon tvingande bestämmelse om skyldighet att inlösa byggnaden, därest den icke kan få användas i fortsättningen för sitt ursprungliga ändamål, tycker jag också är litet väl negativt.

Jag vill därför, herr talman, uttala den förhoppningen, att lagberedningen vid sitt arbete med denna motion kan finna möjlighet att beakta något mera av den sammans önskemål än vad utskottet direkt har pekat på i sin motivering. Under sådana förhållanden, herr talman, kan jag ansluta mig till utskottet.

I detta anförande instämde herr *Manerskantz*.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion angående rikets allmänna flaggdagar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet för Svenska röda korset för viss sjukvårds-, beklädnads- och sjuktransportmateriel;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Föreningen Rädde barnen för kläder, beklädnadsmateriel och livsförnödenheter;

nr 44, i anledning av väckta motioner angående restitution av skatt på bensin, som användes för framdrivande av tåg medelst traktorer; samt

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med hemställan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att föreskriva

ändrade grunder för fördelning av totalisatormedel.

Herr talmannen hemställde, att kammaren måtte besluta att vid sammanträde, som komme att hållas onsdagen den 9 innevarande månad, företaga val av ledamöter och suppleanter i det tredje tillfälliga utskott, kammaren denna dag beslutit tillsätta.

Denna hemställan bifölls.

Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelse:

Till riksdagen.

Sedan Kungl. Maj:t den 30 december 1948 förordnat mig att vara vice ordförande i arbetsdomstolen, får jag med hänsyn till svårigheten att förena detta uppdrag med förtroendet att vara ställföreträdare för riksdagens justitieombudsman härmed vördsamt avsäga mig nämnda förtroende.

Stockholm den 1 mars 1949.

Sven Romanus.

På gjord proposition lade kammaren berörda skrivelse till handlingarna.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträdet onsdagen den 9 i denna månad företaga val av valmän jämte suppleanter för utseende av ny ställföreträdare för riksdagens justitieombudsman.

Detta förslag antogs.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 10, 67—71 och 73—76.

Herr *Tjällgren* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 236, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök för budgetåret 1949/50 m. m.

Motionen bordlades.

**Interpellation ang. förberedelserna till
förestående internationella
tullförhandlingar.**

Herr WEHTJE erhöll på begäran ordet och anförde: Den 11 april skola internationella tullförhandlingar taga sin början i Annecy. I anledning av Sveriges eventuella anslutning till The General Agreement on Tariffs and Trade har Sverige anmält sitt deltagande i desamma. För att förbereda härmed sammanhängande frågor tillsatte regeringen i september förra året 1948 års tullförhandlingskommitté.

Utrikesdepartementet har, sedan svenska regeringen anmält sitt intresse för saken, från olika främmande länder fått emottaga önskemål om nedsättning av gällande svenska tullsatser respektive förbindelser att icke höja sådana. I dagarna har tullförhandlingskommittén utsänt på remiss till näringslivet en förteckning över de sålunda inkomna önskemålen. Antalet varuslag, som beröras härav, uppgår till omkring tusentalet. Svar har därvid begärts till den 10 mars, vilket innebär en remisstid på något över 14 dagar. Detta måste betecknas som helt otillräckligt med tanke på en för Sveriges utrikeshandel och svenskt näringsliv över huvud taget så betydelsefull angelägenhet som denna.

Då tullarna äro bevillningar och därmed frågor om ändring av svenska tullsatser falla under riksdagens utslutande bestämmanderätt, kan regeringen icke träffa avtal med andra makter utan riksdagens godkännande. Under sådana för-

hållanden är det synnerligen angeläget, att riksdagen och bevillningsutskottet hållas noga underrättade om innebörden av de förslag, som kunna bliva diskuterade i Annecy. Om riksdagen icke skall sättas i efterhand, sedan regeringen eventuellt bundit sig vid de nu kommande förhandlingarna, torde det vara nödvändigt, att riksdagen beredes tillfälle dryfta det sakliga innehållet av de förslag, som nu utsänts på remiss till näringslivet.

På grund av vad ovan anförts får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet ställa följande frågor:

1) Vill herr statsrådet lämna denna kammare en förklaring till anledningen att så kort remisstid lämnats för denna viktiga fråga?

2) Är herr statsrådet i tillfälle att snarast ge denna kammare en redogörelse för förberedelsearbetet till de förhandlingar, vårt land i april ämnar delta i för eventuell anslutning till The General Agreement on Tariffs and Trade?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.06 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.